

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Mgr. Nikola Musilová

Spolupracující obviněný

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. března 2016

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 8. března 2016

.....

Mgr. Nikola Musilová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě poděkovala prof. JUDr. Jířímu Jelínkovi, CSc. za odborné vedení této diplomové práce a cenné rady, které mi při jejím psaní poskytl, stejně jako své rodině a přátelům za podporu.

OBSAH

ÚVOD	1
1. POJEM A VÝZNAM KORUNNÍHO SVĚDKA A SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO	4
1.1 POJMOVÉ UKOTVENÍ INSTITUTŮ KORUNNÍHO SVĚDKA A SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO.....	4
1.2 PRÁVNÍ NÁSTROJ V BOJI S ORGANIZOVANOU KRIMINALITOU.....	6
2. VÝVOJ INSTITUTU SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO V ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	9
2.1 MEZINÁRODNÍ ZÁVAZKY ČR VE VĚCI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.....	9
2.2 NEÚSPĚŠNÉ LEGISLATIVNÍ NÁVRHY INSTITUTU SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO A KORUNNÍHO SVĚDKA V ČR.....	10
2.3 ÚČINNÁ ÚPRAVA INSTITUTU SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO.....	17
2.3.1 <i>Procesněprávní úprava institutu spolupracujícího obviněného</i>	18
2.3.2 <i>Hmotněprávní úprava institutu spolupracujícího obviněného</i>	20
3. VZTAH INSTITUTU SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO VŮČI ZÁKLADNÍM ZÁSADÁM TRESTNÍHO ŘÍZENÍ	23
3.1 PRONIKÁNÍ VYBRANÝCH INSTITUTŮ COMMON LAW DO SYSTÉMU KONTINENTÁLNÍHO PRÁVA.....	23
3.1.1 <i>Základní rozdíly v pojetí zásad ovládajících české trestní řízení a zásad typických pro právní systém common law</i>	25
3.1.2 <i>Konkrétní projevy institutů právního systému common law a principu oportunity v českém trestním řízení</i>	28
3.2 ZÁSADA LEGALITY.....	31
3.3 ZÁSADA NEMO TENETUR SE IPSUM ACCUSARE.....	33
3.4 ZÁSADA ZJIŠTĚNÍ SKUTKOVÉHO STAVU BEZ DŮVODNÝCH POCHYBNOSTÍ.....	36
3.5 ZÁSADA KONTRADIKTORNOSTI.....	38
4. NĚKTERÉ ASPEKTY ÚČINNÉ ÚPRAVY SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO	42
4.1 PROCESNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA.....	42
4.1.1 <i>Uplatnění v řízení o zločinech</i>	42

4.1.1.1 Vedlo rozšíření možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného na řízení o zločinu k navýšení četnosti jeho aplikace v praxi?	45
4.1.1.2 Jakých trestných činů se „řízení o zločinu“ ve smyslu § 178a odst. 1 TŘ typicky týká?	47
4.1.2 Podmínky označení za spolupracujícího obviněného	49
4.1.3 Může být mladistvý či právnická osoba spolupracujícím obviněným?	52
4.1.4 Výslech obviněného	54
4.1.5 Rozhodnutí státního zástupce	56
4.2 Hmotněprávní úprava	58
4.2.1 Mimořádné snížení trestu odnětí svobody	58
4.2.2 Upuštění od potrestání	61
4.2.3 Výkon trestu odnětí svobody	65
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	70
LITERATURA	71
ABSTRAKT	79
ABSTRACT	80
NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE	81
KLÍČOVÁ SLOVA, KEY WORDS	81
PŘÍLOHY	82
Příloha č. 1 – Odpověď Nejvyššího státního zastupitelství na žádost o poskytnutí informací	82
Příloha č. 2 – Graf znázorňující četnost užití institutu spolupracujícího obviněného k srpnu 2014	83
Příloha č. 3 – Graf znázorňující typ kriminality, v níž byl využit institut spolupracujícího obviněného k srpnu 2014	83
Příloha č. 4 – Tabulka znázorňující kategorizaci trestných činů představujících tzv. drogovou kriminalitu	84

Úvod

Trestní řízení v České republice tradičně vychází z úpravy typické pro kontinentální právní systémy, u nichž je jedním ze stěžejních principů zásada oficiality a ji blíže specifikující zásada legality. V posledních letech se však nejen v České republice, ale i jiných státech Evropy, objevují tendence jejich prolamování zásadou oportunity. Dochází k přejímání institutů jinak typických pro právní systémy common law, především za účelem zefektivnění trestního řízení. V účinné právní úpravě českého trestního řízení je projevem těchto snah i institut spolupracujícího obviněného či např. institut dohody o vině a trestu. V případě dohody o vině a trestu je jednou z motivací ulevit již přetíženým soudům a urychlit tak trestní řízení. Spolupracující obviněný (či institut korunního svědka, který neúspěšně navrhovaly předchozí legislativní předlohy) má pak sloužit jako nástroj boje s organizovaným zločinem, pro jehož povahu často vyvstávají při jeho odhalování případy důkazní nouze.

Institut spolupracujícího obviněného byl v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ“) ukotven s účinností od ledna 2010 zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, a to v ustanovení § 178a. Trestní zákoník (dále jen „TZ“) pak upravuje problematiku trestání spolupracujícího obviněného. Ve snahách o rozšíření a zvýšení efektivity využívání tohoto institutu pak došlo v roce 2012 k jeho novelizaci, a to zákonem č. 193/2012 Sb., jímž byl zaveden i již výše zmíněný institut dohody o vině a trestu.

Tato diplomová práce si klade za cíl kriticky zhodnotit účinnou podobu úpravy institutu spolupracujícího obviněného, zejména pak s ohledem na dopad jeho zavedení na tradiční zásady trestního řízení v České republice. Výzkumné otázky této diplomové práce jsou následující:

- je účinná úprava institutu spolupracujícího obviněného v souladu se základními zásadami českého trestního řízení?
- jaké nedostatky účinná úprava institutu spolupracujícího obviněného vykazuje a jak by bylo možné tyto nedostatky napravit?

Téma institutu spolupracujícího obviněného je velmi aktuální, ať už s poukazem na některé v současnosti probíhající právní kauzy, kde figurují spolupracující obvinění, nebo i s ohledem na obecnou tendenci řešení problémů trestního řízení v kontinentálním systému práva prostřednictvím institutů pocházejících z common law. Aktuálnost této

problematiky rovněž souvisí s otázkou podoby její úpravy v připravované rekonstrukci trestního práva procesního v České republice. Téma jsem si vybrala pochopitelně i z důvodu hlubšího zájmu o trestní právo, zejména pak trestní právo procesní. Inspirací mi byla i velmi přínosná odborná praxe na trestním úseku Vrchního soudu v Praze.

Práce je dělena na čtyři části a využívá především metody deskriptivní, empiricko-analytické a komparativní. První část práce se věnuje vymezení pojmů spolupracující obviněný a korunní svědek, v čem se tyto instituty liší, jaký je jejich původ, podstata a význam. Druhá část práce pak řeší vývoj institutu spolupracujícího obviněného v České republice, a to jak s ohledem na mezinárodní závazky, které pro Českou republiku plynou z některých mezinárodních smluv a ovlivňují tak legislativní úpravu tohoto institutu, tak s ohledem na v minulosti předložené návrhy podob institutu spolupracujícího obviněného či korunního svědka. Tyto dvě části diplomové práce pro svojí spíše popisnou povahu využívají převážně metodu deskriptivní. Třetí část práce se pak zaměřuje na zásady, které ovládají české trestní řízení, a způsob, kterým jsou případně prolamovány účinnou úpravou institutu spolupracujícího obviněného. Čtvrtá část práce pak pojednává o vybraných aspektech účinné úpravy spolupracujícího obviněného, ať už v otázkách procesněprávních či hmotněprávních, a obsahuje úvahy *de lege ferenda*. Ve třetí a čtvrté části práce je tak využita zejména metoda empiricko-analytická, neboť se jedná především o kritické zhodnocení účinné právní úpravy a jejich kladů a záporů. Tato úprava je hodnocena i na základě dostupných statistických údajů a jiných empirických podkladů. Ačkoliv tato diplomová práce měla dle původního záměru obsahovat samostatnou kapitolu o exkurzu do zahraničních právních úprav tohoto institutu, zkušeností s nimi a jejich kritické zhodnocení, tuto problematiku jsem se i vzhledem k předpokládanému rozsahu práce a jejímu zaměření spíše na vztah institutu spolupracujícího obviněného k zásadám trestního řízení v České republice rozhodla ponechat na případné rozšíření v práci rigorózní.

Předložená diplomová práce vychází z pramenů primárních, jež představuje zejména zákonná úprava v České republice a judikatura českých soudů a Evropského soudu pro lidská práva. Téma spolupracujícího obviněného je také dostupné v mnoha sekundárních pramenech, z nichž většinu tvoří články v odborných periodících. Z menší části pak tvoří sekundární prameny odborné monografie, z nichž se však žádná nevěnuje výlučně úpravě institutu spolupracujícího obviněného (či korunního svědka),

ale pojednává spíše o obecných otázkách trestního řízení, jako jsou např. jeho základní zásady. Poměrně podstatnou část sekundárních pramenů, z nichž jsem své poznatky při psaní této diplomové práce čerpala, pak tvoří příspěvky v tematickém sborníku z odborného semináře nesoucího název „*Nad institutem korunního svědka*“, který se konal dne 6. února 2003 na Právnické fakultě ČZU v Plzni. Podstatnou část sekundárních pramenů tvoří i příspěvky z několika ročníků z mezinárodní právní konference „*Dny práva*“, kterou každoročně pořádá Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Významným podkladem pro studium institutu spolupracujícího obviněného je i jeho interní analýza, která mi byla zaslána Nejvyšším státním zastupitelstvím. Tato analýza obsahuje cenná statistická data a poznatky okresních, krajských a vrchních státních zastupitelství, která byla shromážděna v souvislosti s analýzou tohoto institutu pro účely připravované rekodifikace trestního procesu v České republice. Menší část sekundárních pramenů potom tvoří zdroje internetové, zejména pak články o některých mediálně známých případech, v nichž spolupracující obvinění vystupují či vystupovali.

Text práce vychází z právní úpravy účinné ke dni 6. března 2016.

Při citacích jednotlivých zdrojů jsem vycházela z citační normy ČSN ISO 690 a ISO 690-2.

1. Pojem a význam korunního svědka a spolupracujícího obviněného

Pojmy spolupracující obviněný a korunní svědek bývají v odborné literatuře poměrně často zaměňovány. Oba instituty jsou si značně podobné, nicméně nejde o totéž. Jak zmiňuje Kuchta, při absenci konkrétní definice lze obecně konstatovat, že podmínky využití institutu korunního svědka jsou přísnější a poskytnuté výhody naopak širší, než v případě spolupracujícího obviněného.¹ Zároveň je ale nutné podotknout, že vždy záleží na konkrétní právní úpravě dané země, tudíž vzájemné rozdíly se mohou stírat a je vždy věcí konkrétní úpravy, zda bude nést určitý název a pokud ano, tak jaký. Při legislativní konstrukci dané právní úpravy je pak nutné vycházet z tradic právního řádu, dále i aktuálnosti zásahů proti organizované kriminalitě a veřejného mínění.² Legislativní ukotvení musí vycházet z poměrování zájmu na odhalení organizované kriminality a zájmu na zachování základních lidských práv a svobod.³

Obecně by se dalo říci, že hlavním důvodem zavedení institutu spolupracujícího obviněného je snaha o zefektivnění boje s organizovanou kriminalitou, která je pro svou povahu velmi obtížně odhalitelná. Její charakteristika a pojmové ukotvení institutu spolupracujícího obviněného a korunního svědka jsou pak předmětem první části této diplomové práce.

1.1 Pojmové ukotvení institutů korunního svědka a spolupracujícího obviněného

Kristková korunního svědka chápe jako „*pachatele, resp. spolupachatele v rámci širší organizované skupiny, který poskytne straně obžaloby svědectví, které povede k odhalení významných důkazů a usnadní tak vyšetřování trestné činnosti, které by jinak bylo velmi ztíženo (nebo by bylo takřka nemožné důkazy poskytnuté korunním svědkem získat)*“.⁴ Musil pak při bližší definici institutu klade důraz na existenci formální

---

¹ KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 107.

² Ibid.

³ TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 8.; BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti - obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 224.

⁴ KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1522.

dohody mezi obviněným a státem: „*Korunním svědkem se rozumí spolupachatel trestného činu nebo účastník na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení nebo usvědčení jiného spolupachatele (účastníka) a který je za podání takového svědectví státem “honorován” tím, že se mu poskytne privilegium nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo zmírnění trestu, eventuálně též zvláštní ochrana před pomstou.*”⁵ Obdobnou definici pak uvádí i Pipek.⁶ Jak uvádí Šámal, jde o definice v moderním pojetí, neboť se nejedná o korunního svědka ve smyslu středověké koruny důkazů (*corona probationis*) jako hlavního a rozhodujícího důkazu, kterým bylo doznání obviněného dosažené právem útrpným za použití tortury.⁷ Zřejmě i z tohoto důvodu Púry uvádí, že za korunního svědka je někdy obecně považován “*svědek, jehož výpověď je rozhodující a nezastupitelná pro usvědčení pachatele trestného činu*”.⁸

Jazykový původ pojmu „korunní svědek“ tedy vychází z anglického common law, kde šlo o důkaz podírající trestní obžalobu podávanou státem. Až jeho zavádění v kontinentálním systému práva v poslední čtvrtině 20. století s sebou přineslo jeho jiné vymezení, a to jak z hlediska významu, tak aplikace, a to buď vydáním samostatných zákonů upravujících tento institut, nebo novelizací právní úpravy stávající.⁹ První snahy v tomto směru se začaly objevovat v souvislosti s úsilím o zefektivnění boje s terorismem a organizovaným zločinem. Zprvu se tak činilo spíše prostřednictvím extenzivního výkladu starších právních institutů, zejm. pak účinné lítosti.¹⁰

Účinná právní úprava pojem korunního svědka nezná, byť v minulosti byla několikrát neúspěšně předkládána. Zákonné ukotvení tak nachází jen institut

---

⁵ MUSIL, J. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře.* Plzeň: ZČU, 2003, s. 69.

⁶ PIPEK, J. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře.* Plzeň: ZČU, 2003, s. 65.

⁷ ŠÁMAL, P. Nad institutem korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře.* Plzeň: ZČU, 2003, s. 43.

⁸ PÚRY, F. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka v českém trestním právu. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře.* Plzeň: ZČU, 2003, s. 13.

⁹ MUSIL, J. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře.* Plzeň: ZČU, 2003, s. 69 – 70.

¹⁰ GAJDIČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obvineného. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1402.

spolupracujícího obviněného, který Gřivna popisuje jako „předstupeň korunního svědka“.¹¹ Tento pojem je i výslovně zmíněn v § 178a TŘ, byť v tomto zákonném ustanovení TŘ (či jiném právním předpisu) jeho definici nenajdeme. O jeho pojmovém ukotvení mlčí i důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., kterým byl tento institut zaveden.¹² Bouda spolupracujícího obviněného chápe jako institut umožňující zohlednit spolupráci porušitele práva s vyšetřujícími orgány a v tomto smyslu jej také přirovnává k jiným moderním přístupům typu programu shovívavosti.¹³ Spolupracující obviněný je tedy obdobou korunního svědka a jeho pojetí v účinné úpravě je oproti jeho tradičnímu vymezení modifikováno.¹⁴ Komentář k příslušnému ustanovení TŘ o spolupracujícím obviněném chápe jeho pojetí především jako vyústění diskusí o tom, zda má být do českého právního řádu zaveden institut korunního svědka. Oba instituty lze přitom chápat jako způsob, jak ve větší míře zohlednit pravdivé a úplné doznání obviněného.¹⁵ O podobě v současnosti účinné právní úpravy spolupracující obviněného pojednává podkapitola 2.3 této diplomové práce.

1.2 Právní nástroj v boji s organizovanou kriminalitou

Ačkoliv se názory odborné veřejnosti ohledně vhodné úpravy institutu spolupracujícího obviněného někdy značně rozcházejí, na vymezení důvodů pro jeho zavedení panuje shoda. Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., kterým se novelizoval TŘ o institut spolupracujícího obviněného, uvádí jako hlavní motivaci usnadnění objasňování zvláště závažných zločinů.¹⁶

Jak zmiňuje Lichnovský, organizovaný zločin představuje jednu z nejvážnějších hrozeb dnešní společnosti, především jeho zásahy do práv jednotlivců, zájmových sfér společnosti a negativními vlivy na existenci právního státu a jeho demokratického zřízení. Jedná se tedy o kriminalitu, která jde svou povahou nad rámec kriminality

---

¹¹ GŘIVNA, T. Účinná lítost u korupčních trestních činů. In: *Dny práva – 2011 – Days of Law, Korupce: trestněprávní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 60.

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb.

¹³ Program shovívavosti, též nazývaný *leniency program*, spočívá v mírnějším režimu ukládání pokut soutěžitelům, účastníkům utajovaných kartelových dohod, kteří se rozhodnou se soutěžním úřadem spolupracovat při vyšetřování ve věci dané kartelové dohody. Viz BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti - obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 218, 222.

¹⁴ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

¹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání*. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 2315.

¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009, s. 5.

běžné a ne vždy veřejná moc disponuje vhodnými prostředky pro její potírání. Nabízí se tak aplikace takových prostředků, které se při odhalení a usvědčení pachatelů budou i značně lišit od klasického pojetí trestního řízení, včetně jeho základních zásad.¹⁷

Povaha organizované kriminality je velmi specifická a z mnoha důvodů nesnadno odhalitelná. Organizované zločinecké skupiny¹⁸ často disponují velmi profesionálními prostředky pro krytí své činnosti, k němuž si dopomáhají i prostřednictvím velmi kvalitní informační sítě z oblasti bezpečnostních složek státu nebo politických struktur. Sofistikovanosti mnohdy přidávají rovněž rozsáhlé konexe v zahraničí a velmi dobrá znalost metod a činnosti specializovaných složek policie. Korumpované osoby ve sféře státní správy pak mohou být námočné pro včasné varování před možným nebezpečím.¹⁹

Velmi významným prvkem znesnadňujícím objasňování tohoto druhu kriminality je pak zákon mlčenlivosti (*omerta*), jehož porušení je spojováno s velmi vážnými následky, a to včetně ublížení na zdraví či smrti nejen vůči tomu, kdo organizovanou zločineckou skupinu zradí, ale i jeho rodině či blízkým. Jak uvádí Vantuch, členové organizované zločinecké skupiny mají mnohdy menší strach ze samotného trestu, který jim za jejich kriminální činnost hrozí, než z její případné odvety.²⁰ Z tohoto důvodu je také nutné, aby právní úprava obviněné ke spolupráci dostatečně motivovala.

Jak zmiňuje Brázdová, obava z odvety ze strany organizované zločinecké skupiny pak často převáží nad zájmem o vydobytí výhodnější pozice v rámci trestního řízení.²¹

---

¹⁷ LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 48, č. 4, s. 258; COUFAROVÁ, B. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 82. Zpřístupněno z Beck online; TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 9.

¹⁸ Organizovaná zločinecká skupina je jako pojem definována v § 129 TZ. Jedná se o společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činnosti, která se zaměřuje na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.

¹⁹ GAJDÍČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1399; KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1522. SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

²⁰ VANTUCH, P. Institut spolupracujícího obviněného a návrh na jeho novelizaci. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2011, roč.15, č. 10, s. 10.

²¹ BRÁZDOVÁ, V. Nad institutem korunního svědka a jeho možnostmi jeho využití v českém trestním právu – z pohledu praxe státního zástupce. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 61. Nutno však zmínit, že tato autorčina teze pochází z roku 2003, kdy ještě institut spolupracujícího obviněného nebyl v českém

Z tohoto důvodu by měla být věnována dostatečná pozornost i právní úpravě ochrany takové osoby, a to nejen v rámci přípravného řízení a řízení před soudem, ale i během samotného výkonu trestu odnětí svobody.²²

Mimo výše uvedenou povahu organizovaných zločineckých skupin je třeba dále poukázat i na jejich značnou hierarchizaci. Jak zmiňuje Cejp, zpravidla se jedná o třístupňovou strukturu, na jejíž nejvyšší úrovni stojí vedení, které řídí v hierarchii o stupeň nižší relativně samostatné skupiny provádějící trestnou činnost. Řadoví členové a externisté pak tvoří článek na nejnižším stupni hierarchie.²³ Hierarchizovanost organizované kriminality slouží především k ochraně nejvyšších stupňů vedení, které však na trestné činnosti mají zpravidla nejvyšší podíl odpovědnosti. S ohledem na již výše zmíněnou povinnost mlčenlivosti všech článků organizované kriminality jsou pak tyto osoby nejvíce chráněny a jejich usvědčení a následný postih je nejnáročnější.²⁴

S ohledem na výše uvedené je další motivací zavedení institutu spolupracujícího obviněného i odstranění stavu důkazní nouze. Pro povahu organizované kriminality je velmi náročné a finančně nákladné zajistit důkazy tradiční cestou, neboť převážná většina organizované kriminality je páchána beze svědků. Z tohoto důvodu je potřeba vyhledat důkazy ze samotného nitra organizované (zločinecké) skupiny, jehož je potenciální spolupracující obviněný součástí.²⁵

---

právním řádu zaveden a pouze se diskutovalo o úpravě institutu korunního svědka. Tehdejší právní úprava umožňovala zohlednit doznání a pomoc orgánům činným v trestním řízení při objasňování trestného činu jako polehčující okolnost. Vzhledem k současné existenci úpravy spolupracujícího obviněného a posílení některých motivačních prvků pro jeho spolupráci, je myslím vhodné tuto poznámku uvést, neboť praktické zkušenosti s motivací obviněných mohou být dnes jiné.

²² Této problematice se více věnuje podkapitola 4.2.3 této diplomové práce.

²³ CEJP, M. Základní charakteristiky organizovaných zločineckých skupin na území České republiky za rok 2012. *Kriminalistika*. 2014, roč. 47, č. 2, s. 118-119.

²⁴ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

²⁵ MUSIL, J. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 74; LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 48, č. 4, s. 258; JELÍNEK, J. Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*. 2012, roč. 45, č. 4, s. 254; GAJDIČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitutu spolupracujúceho obviněného. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1399.

2. Vývoj institutu spolupracujícího obviněného v české právní úpravě

Institut spolupracujícího obviněného byl do české právní úpravy zaveden zákonem č. 41/2009 Sb., jímž se s účinností od 1. ledna 2010 novelizoval TŘ o zcela nové ustanovení § 178a. Jelikož původní úprava nebyla prakticky vůbec využívána, došlo o téměř dva roky později k její novelizaci zákonem č. 193/2012 Sb.

Zákon č. 41/2009 není prvním případem snah o zavedení institutu spolupracujícího obviněného. Výrazné snahy o legislativní ukotvení tohoto institutu (či institutu korunního svědka) se objevily zejména v letech 2002 a 2004. V obou případech se však ani jeden legislativní návrh nesetkal s úspěchem. Přínosem však zcela jistě byla odborná diskuse, k níž oba návrhy daly podnět a které pak mohly sloužit i jako podkladový materiál pro diskusi o legislativním návrhu z roku 2009 a jeho následnou novelu z roku 2012.

Následující podkapitola se tedy věnuje obecné podobě předložených legislativních návrhů z předešlých let, stejně jako reakci a kritice odborné veřejnosti na toto téma. Tato podkapitola dále reflektuje i mezinárodněprávní aspekt předkládaných návrhů a v obecné rovině popisuje účinnou právní úpravu před a po její novelizaci. Jejím kritickému zhodnocení a praktické aplikaci se pak věnuje především 3. a 4. část této diplomové práce.

2.1 Mezinárodní závazky ČR ve věci trestního řízení

K zavedení institutu spolupracujícího obviněného vyzývají některé mezinárodní úmluvy, jejichž signatářem je i Česká republika. Jejich obsah se tedy promítá i do účinné právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného. Prvním takovým dokumentem, na který odkazuje i důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb.²⁶, je Rezoluce Rady EU 97/C 10/01 z 20. prosince 1996, o jednotlivcích, kteří spolupracují v soudním řízení v boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu.²⁷ Tato rezoluce vyzývá členské státy k tomu, aby do svých národních úprav včlenily ustanovení, která by sloužila jako vhodná opatření k ochraně těch osob, které spolupracují s orgány činnými v trestním řízení při procesu odhalování a vyšetřování zvláště závažné trestné

²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., s. 4.

²⁷ Plné znění této rezoluce je dostupný z:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1450280229851&uri=CELEX:31997G0111> [cit. 16-12-2015]

činnosti související s kriminalitou organizovaných zločineckých skupin. Rezoluce vyzývá signatáře k poskytnutí výhod co do ukládání a výkonu trestu osobám, jež „odpadnou“ od organizované zločinecké skupiny a učiní všechny kroky k tomu, aby další trestná činnost nebyla nadále páchána či poskytnou náležitou pomoc orgánům činným v trestním řízení v procesu shromažďování důkazů, odhalení a identifikace pachatele. Vhodná opatření by měla být přijata i na ochranu rodinných příslušníků a blízkých osob takto spolupracujících jednotlivců.

Podobný obsah má i Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, která byla přijata v Palermu v roce 2000. Úmluva vstoupila v platnost v roce 2003, kdy k ní přistoupil dostatečný počet signatářských států. Úmluva byla následně doplněna o 3 protokoly, které se zabývají oblastmi, jichž se organizovaný zločin zvláště dotýká. Konkrétně jde o problematiku obchodu s lidmi a ilegálního obchodu se zbraněmi.²⁸ Česká republika přistoupila k ratifikaci až v září 2013.²⁹ Úmluva mimo jiné vyzývá signatářské státy k podpoře jednotlivců, kteří jsou ochotni poskytnout významné informace o závažné trestné činnosti a nabádá k ukotvení možnosti snížení trestu u obžalovaného, který poskytne podstatnou spolupráci během vyšetřování nebo stíhání trestného činu dle této úmluvy.³⁰

2.2 Neúspěšné legislativní návrhy institutu spolupracujícího obviněného a korunního svědka v ČR

Před popisem neúspěšných legislativních návrhů úpravy korunního svědka je třeba zmínit skutečnost, že české trestní právo obsahuje některé instituty, jejichž cílem je zefektivnění odhalování a dokazování organizovaného zločinu, již delší dobu. Příkladem může být zákon č. 152/1995 Sb., který novelizoval trestní zákon z roku 1961 a jímž bylo upraveno ukládání trestu odnětí svobody ve prospěch pachatele, který významně přispěl k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného

---

²⁸ United Nations Office on Drugs and Crime. UNODC. [online]. [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/signatures.html>

²⁹ United Nations Treaty Collection. United Nations. [online]. [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en

³⁰ NETT, A. (2010). Spolupracující obviněný: přínosy a rizika nové právní úpravy. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law. Aktuální problémy rekonstrukce českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 121; COUFAROVÁ, B. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 82. Zpřístupněno z Beck online.

spolčení³¹ či napomohl zabránit trestné činnosti, kterou ve prospěch zločinného spolčení jiný připravoval nebo se o ni pokusil. V takovém případě se přepokládalo snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.³² Pokud však nebyla jeho spolupráce významná až do takové míry, nicméně přispěl k objasňování trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení, bylo stále možné jeho snahy zohlednit při ukládání trestu jako polehčující okolnost.³³ Vedle toho již existovala i ustanovení o účinné lítosti pachatele, který se dopustil trestného činu účasti na zločinném spolčení³⁴ či některé prostředky trestního práva procesního³⁵.

Legislativní ukotvení institutu korunního svědka bylo předkládáno v letech 2002 a 2004. První návrh pocházel z dílny Ministerstva vnitra ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti a v připomínkovém řízení byl veden pod čj.: OBP-1697/CZ-2002. Úprava z roku 2004 byla předložena ve sněmovních tiscích č. 746³⁶ a č. 802³⁷. První z nich byl vládním návrhem, druhý byl návrhem skupiny poslanců. Ani jeden z předložených návrhů však nebyl přijat. Přesto je vhodné, zejména pak s ohledem na úvahy *de lege ferenda* ve vztahu k úpravě stávající, tyto neúspěšné návrhy (zejména pak návrh Ministerstva vnitra z roku 2002) blíže popsat, a to včetně pozitivních i negativních připomínek, které vůči nim odborná veřejnost vznášela.

První návrh z roku 2002 je významný i z toho hlediska, že se stal podkladem pro vládní návrh o dva roky později. Úprava korunního svědka měla být zařazena do TŘ v § 306b až § 306e, a to v rámci samostatného oddílu Hlavy XX. nazvaném „Řízení proti pachateli v mimořádných případech“ a pochopitelně spolu s tímto ustanovením mělo

---

³¹ Podobně jako je tomu dnes u organizované zločinecké skupiny, zločinné spolčení představovalo jednu z forem trestné součinnosti i v případě trestního zákona z roku 1961. Jeho legální definice byla obsažena v § 89 odst. 17 a byla stejná jako legální definice, jíž najdeme dnes pod § 129 TZ. Došlo tak k pouhé změně názvu tohoto institutu, a to z důvodu nutnosti kompatibility s mezinárodními úmluvami, konkrétně pak Úmluvou OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000, která již byla zmíněna v podkapitole 2.1. Zároveň jde o splnění požadavku Vídeňského centra OSN pro prevenci mezinárodního zločinu ohledně zavedení jednotných terminologických standardů výše zmíněnou úmluvou. Viz COUFAROVÁ, B. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 82. Zpřístupněno z Beck online.

³² Viz § 40 odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb. (dle znění účinného k 31. prosinci 2009).

³³ Viz § 33 písm. k) zákona č. 140/1961 Sb. (dle znění účinného k 31. prosinci 2009).

³⁴ Účinná lítost ve vztahu k § 163a zákona č. 140/1961 Sb. byla upravena v § 163b tohoto právního předpisu (dle znění účinného k 31. prosinci 2009).

³⁵ Příkladem může být použití operativně pátracích prostředků podle § 158b až § 158f TŘ nebo využití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 a § 88a TŘ.

³⁶ Text tohoto návrhu je dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=0> [cit. 2016-01-25]

³⁷ Text tohoto návrhu je dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=0> [cit. 2016-01-25].

dojít i k příslušné úpravě v trestním zákonu z roku 1961, kam měly být do § 40 vloženy dva nové odstavce týkající se ukládání trestu. Procesní úprava předpokládala dvě fáze postupu, a to dočasné přerušení trestního stíhání a zastavení trestního stíhání. Jak zmiňuje Nett, hlavním smyslem této konstrukce mělo být, aby bylo dobrodíní beztrestnosti obviněnému skutečně poskytnuto až ve chvíli, kdy splní všechny stanovené podmínky a aby i on měl jistotu a motivaci, že k tomu skutečně dojde.³⁸

První fáze postupu, tedy dočasné přerušení trestního stíhání, mělo proběhnout pouze v řízení přípravném (nikoliv tedy v řízení před soudem) a příslušný k němu měl být státní zástupce se souhlasem obviněného. Jak zmiňuje Růžička, v této fázi udělování beztrestnosti měl být obviněný především motivován k tomu, aby sdělil veškeré skutečnosti, které se zavázal podat, jinak mělo být trestní stíhání obnoveno.³⁹ Předpokladem přerušení trestního stíhání je pochopitelně skutečnost, že již bylo zahájeno. Návrh však počítal i se situací, kdy mělo být umožněno trestní stíhání dočasně odložit.⁴⁰

Podmínkou přerušení trestního stíhání mělo být, že obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, z nichž je zřejmé, že jsou způsobilé zcela výjimečným způsobem přispět k objasnění zvláště závažného trestného činu⁴¹ spáchaného členy organizované skupiny nebo zločinného spolčení. Tyto skutečnosti měly být způsobilé k odhalení pachatelů takového trestného činu nebo měly pomoci zamezit jeho přípravě, pokusu nebo spáchání. Zároveň se takový obviněný musel zavázat k podání úplné a pravdivé výpovědi o těchto skutečnostech, zejména pak o zúčastněných osobách a okolnostech spáchání tohoto trestného činu.⁴² Druhou obligatorní podmínkou dočasného přerušení trestního stíhání mělo být prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a zároveň nejsou důvodné pochybnosti o tom, že toto prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě. Toto prohlášení měl obviněný učinit i o dalších trestných

---

³⁸ NETT, A. (2010). Spolupracující obviněný: přínosy a rizika nové právní úpravy. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 114.

³⁹ RŮŽIČKA, M. Korunní svědek v České republice – ano či ne? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 25.

⁴⁰ Tento postup byl upraven v § 306e předloženého návrhu. Mělo jít o situaci, kdy oznámení dle § 306b odst. 1 písm. a) a prohlášení dle § 306b odst. 1 písm. b) předloženého návrhu (viz dále) učiní osoba podezřelá ze spáchání trestného činu.

⁴¹ Ve smyslu § 41 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb. (dle znění účinného k 31. prosinci 2009).

⁴² Takto široce byla první podmínka vymezena v § 306b odst. 1 písm. a) předloženého návrhu.

činech, které od tohoto okamžiku spáchal.⁴³ Třetí podmínkou, která byla nicméně vázána na poměry obviněného, bylo vydání prospěchu, který získal spácháním trestného činu uvedeného v prohlášení dle druhé podmínky, a nahrazení škody tímto trestným činem způsobené. Alternativnou k této možnosti mohlo být uzavření dohody o náhradě škody s poškozeným, nebo učinění jiných opatření k náhradě škody.⁴⁴ Jak zmiňuje Vantuch, první dvě podmínky byly autory popisovaného návrhu považovány za obligatorní, třetí pouze za fakultativní a ponechaná úvaze státního zástupce.⁴⁵

K této podobě úpravy se objevily úvahy, zda je správné, aby dočasné přerušení trestního stíhání bylo omezeno jen na řízení přípravné.⁴⁶ Šámal kritizuje přílišnou vágnost ustanovení o vydání prospěchu a náhradě škody poškozenému, „pokud to jeho poměry umožňují“, neboť tento závazek by měl dle jeho názoru učinit vždy.⁴⁷ Šámal dále upozorňuje i na fakt, že navržená úprava neřeší důsledky spojené s pravomocným přerušením trestního stíhání, jimiž má být např. propuštění obviněného z vazby, popř. zrušení omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody.⁴⁸ Musil dále navrhuje, že rozhodnutí o dočasném přerušení trestního stíhání by mělo být svěřeno nejvyššímu státnímu zástupci, nikoliv tedy kterémukoliv státnímu zástupci, a to z důvodu nutnosti zvláštní obezřetnosti a jednotnosti při aplikaci institutu korunního svědka. Musil argumentuje, že vzhledem k malé četnosti takových případů (odhadem v řádu jednotek,

---

⁴³ § 306b odst. 1 písm. b) předloženého návrhu.

⁴⁴ § 306b odst. 1 písm. c) předloženého návrhu.

⁴⁵ VANTUCH, P. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 3, s. 79.

⁴⁶ RŮŽIČKA, M. Korunní svědek v České republice – ano či ne? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 25. Názor, že přiznání statusu korunního svědka by nemělo být omezeno jen na přípravné řízení, ale mělo by být umožněno i v řízení před soudem, zastává i Musil nebo Vantuch. Viz MUSIL, J. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 71; VANTUCH, P. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 3, s. 83. Dle předloženého návrhu by se situace, kdy by obviněný podal významné informace až v řízení před soudem, dala zohlednit pouze při ukládání trestu odnětí svobody a v úvahu přicházelo pouze uložení trestu pod dolní hranici zákonné sazby. Otázce, ve které fázi trestního řízení by *de lege ferenda* bylo vhodné udělit status spolupracujícího obviněného, se věnuji v podkapitole 4.1.5 této diplomové práce.

⁴⁷ ŠÁMAL, P. Nad institutem korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 48. S touto myšlenkou nesouhlasí coby z pozice státního zástupce Růžička, a to s poukazem na možné celkové omezení aplikace institutu korunního svědka, neboť ne každý obviněný bude schopen této povinnosti pro své nepříznivé finanční poměry dostat. Viz RŮŽIČKA, M. Korunní svědek v České republice – ano či ne? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 27.

⁴⁸ ŠÁMAL, P. Nad institutem korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 49.

maximálně desítek ročně) by se nemělo jednat o časově náročnou agendu.⁴⁹

Předložený návrh upravoval i případy, kdy k přerušení trestního stíhání nemohlo vůbec dojít. Konkrétně mělo jít o případy, kdy by trestný čin uvedený v prohlášení měl být závažnější než trestný čin, k jehož objasnění se obviněný zavázal. Dále mělo být přerušení trestního stíhání vyloučeno i v případech, že se obviněný na objasňovaném trestném činu podílel jako organizátor či návodce nebo se na něm podílel největší měrou. Pokud trestným činem uvedeným v prohlášení byla úmyslně způsobena smrt (vyjma případů, kdy se na něm obviněný podílel jako pomocník) nebo byl obviněný považován za zvláště závažného recidivistu, bylo přerušení trestního stíhání rovněž vyloučeno.⁵⁰

Druhou fází procesu mělo být zastavení trestního stíhání. Podobně i tato fáze měla být vázána na splnění hned několika podmínek. Obviněný musel podat buď v přípravném řízení, nebo v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď, k níž se zavázal (v takovém případě měl postavení svědka), a tato výpověď zároveň musela být svým obsahem způsobila významně přispět k objasnění trestného činu ve výše zmíněném závazku. Vedle toho musel obviněný vykonat povinnost, jež mu byla v rozhodnutí o dočasném přerušení trestního stíhání uložena a od jeho právní moci⁵¹ se nesměl dopustit úmyslného trestného činu. Současně mělo být podmínkou i to, že

---

⁴⁹ MUSIL, J. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 70. Podobnou myšlenku pak vyslovil i Polák, který vidí i jako možnou alternativu vázání tohoto rozhodnutí na souhlas soudce. Viz POLÁK, P. Institut korunního svědka z pohledu soudní praxe. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 58.

⁵⁰ Pro úplnost je třeba doplnit, že předložený návrh počítal i se situací, kdy by obviněný nesplňoval podmínky pro přerušení trestního stíhání právě z toho důvodu, že došlo k situaci, která tento postup vylučuje. Návrh pro tento případ pamatoval v navrženém § 306d na „Zvláštní ustanovení o řízení proti spolupracujícímu obviněnému“ (tj. nikoliv korunnímu svědkovi). Podmínkou mělo být, že se obviněný zavázal podat úplnou a pravdivou výpověď dle navrženého § 306b odst. 1 písm. a) a učinil ohledně trestného činu, pro který byl stíhán, prohlášení podle navrženého § 306b odst. 1 písm. b). V tomto případě mohl být obviněný označen státním zástupcem za spolupracujícího obviněného. Za předpokladu, že by splnil své závazky, mu měl soud uložit trest odnětí svobody podle ustanovení o ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému (dle navržené úpravy se mělo jednat o nový § 40 odst. 4 trestního zákona z roku 1961, kdy mělo dojít ke snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby).

⁵¹ V tomto ohledu je kritický Šámal, podle něhož by se nemělo jednat o okamžik právní moci rozhodnutí o přerušení trestního stíhání, ale o okamžik samotného prohlášení, v němž se ke skutku, pro který je stíhán, doznává (stejně jako i k ostatním trestným činům spáchaným do tohoto okamžiku). Důvodem je možná existence právního vakua v situaci, kdy by byl další trestný čin spáchan od chvíle prohlášení do nabytí právní moci rozhodnutí. Toto mezidobí navíc mohlo být s ohledem na možnost podání stížnosti proti rozhodnutí o přerušení trestního stíhání i poměrně dlouhé. Viz ŠÁMAL, P. *Nad institutem korunního svědka*. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 51.

nevyšel najevo případný jiný trestný čin, který obviněný spáchal, ale neuvedl jej v prohlášení. Dle daného návrhu mělo dojít k zastavení trestního stíhání až skončením řízení o trestném činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal.⁵² Pokud by však k zastavení trestního stíhání nedošlo do 5 let od právní moci rozhodnutí o přerušení trestního stíhání, měla platit fikce jeho zastavení. Pokud by výše uvedené podmínky pro zastavení trestního stíhání splněny nebyly, měl státní zástupce rozhodnout o pokračování trestního řízení, nicméně na prohlášení obviněného, v němž se k trestným činům doznává, nemohlo být pohlíženo jako na důkaz.

Podobně jako v případě přerušení trestního stíhání je vůči podmínkám této fáze postupu kritický Šámal, podle něhož je takový návrh velmi benevolentní, neboť předpokládá beztrestnost pro úplně všechny trestné činy uvedené v prohlášení dle navrženého § 306b odst. 1 písm. b). Jinými slovy, beztrestnost se neměla vztahovat pouze na trestný čin, o němž obviněný podal svědectví, ale i na ty trestné činy, které spáchal v minulosti a pro které stíhán nebyl.⁵³ Vantuch oproti tomu zaujímá postoj opačný, neboť kritizuje navrženou úpravu z hlediska nevyváženosti práv a povinností obviněného. Domnívá se totiž, že podmínka pro zastavení trestního stíhání spočívající v požadavku, aby obviněným podaná výpověď byla svým obsahem „skutečně způsobila významně přispět k objasnění trestného činu“, o němž se obviněný zavázal podat úplnou a pravdivou výpověď, pro něj nepředstavuje dostatečnou jistotu, neboť by nemuselo dojít k naplnění očekávání o významu této výpovědi. Bylo by pouze na úvaze státního zástupce, aby tuto požadovanou vlastnost výpovědi sám zhodnotil a usoudil, zda byla splněna či nikoliv.⁵⁴

Jak bylo již řečeno výše, předložený návrh z roku 2002 nakonec přijat nebyl. Ačkoliv se pro jeho přijetí vyslovili (byť někteří s určitými výhradami) např.

---

⁵² Toto ustanovení kritizuje Polák, neboť právní moc meritorního rozhodnutí o trestném činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, může být prolomena podáním dovolání, a proto by se mělo vyčkat až marného uplynutí lhůty k jeho podání či na rozhodnutí o jeho zamítnutí. Viz POLÁK, P. Institut korunního svědka z pohledu soudní praxe. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 59.

⁵³ ŠÁMAL, P. Nad institutem korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 46. Šámal úpravě ještě dále vytýká, že neukládá státnímu zástupci povinnost hodnotit u ostatních trestných činů, k nimž se pachatel dozná (tj. těm, pro něž nebyl trestně stíhán, ale doznání k nim je obligatorní podmínkou pro přerušení trestního stíhání) jejich povahu, osobu obviněného a okolnosti případu jako je tomu v případě trestného činu, pro který stíhán je.

⁵⁴ VANTUCH, P. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 3, s. 83.

Trojáček⁵⁵, Růžička⁵⁶ nebo Brázdová⁵⁷, objevily se proti němu i hlasy velmi kritické, které jeho schválení výslovně nedoporučovaly, např. Púry⁵⁸, Pipek⁵⁹ či Šámal⁶⁰.

Návrhy z roku 2004 se pak předloze Ministerstva vnitra z roku 2002 až na pár odchylek velmi podobaly.⁶¹ Vládní návrh však nakonec odmítl Senát.⁶² Poslanecký návrh byl sice rovněž zamítnut Senátem, Poslanecká sněmovna na něm však při následném hlasování dokázala setrvat. Legislativní předloha však v konečné fázi legislativního procesu schválena nebyla, neboť prezident Václav Klaus návrh zákona vetoval a Poslanecká sněmovna jej v následném hlasování zamítla.⁶³

Další snahy o ukotvení institutu korunního svědka a spolupracujícího obviněného představoval vládní návrh zákona z roku 2010, který byl projednáván jako sněmovní tisk č. 1015 (tzv. protikorupční balíček). Tento návrh zákona byl však zamítnut Senátem.⁶⁴ Jiný podobný poslanecký návrh z toho samého roku byl zamítnut již v 1. čtení.

---

⁵⁵ TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 12.

⁵⁶ RŮŽIČKA, M. Korunní svědek v České republice – ano či ne? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 27.

⁵⁷ BRÁZDOVÁ, V. Nad institutem korunního svědka a jeho možnostmi jeho využití v českém trestním právu – z pohledu praxe státního zástupce. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 62. Nutno říci, že v těchto případech pocházely hlasy pro přijetí popsané úpravy ze strany Policie ČR (Trojáček), Nejvyššího státního zastupitelství (Růžička) a Krajského státního zastupitelství v Plzni (Brázdová).

⁵⁸ PŮRY, F. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka v českém trestním právu. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 16.

⁵⁹ PIPEK, J. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 67.

⁶⁰ ŠÁMAL, P. Nad institutem korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 53.

⁶¹ Poslanecký návrh např. rozlišoval fázi podmíněného přerušení trestního stíhání a zastavení trestního stíhání. Nevyžadoval však, aby se obviněný doznal ke všem trestným činům, které do doby prohlášení o doznání k trestnému činu, pro něž byl stíhán, spáchal. Podmínka o závazku k vydání získaného prospěchu a k náhradě způsobené škody či odčinění způsobené újmy vůči poškozenému byla v návrhu konstruována jako obligatorní (nikoliv tedy jako fakultativní v případě výše uvedeného návrhu z roku 2002).

⁶² Legislativní postup je dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=746> [cit. 2016-01-28]

⁶³ Legislativní postup je dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=802> [cit. 2016-01-28]

⁶⁴ Tento vládní návrh zákona, včetně legislativního postupu, pozměňovacích návrhů a důvodové zprávy je dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=1015> [cit. 2016-01-31]

2.3 Účinná úprava institutu spolupracujícího obviněného

K vytvoření institutu spolupracujícího obviněného došlo s účinností k 1. lednu 2010 zákonem č. 41/2009 Sb., jímž se novelizoval TŘ o ustanovení § 178a. Jednalo se o vládní návrh zákona, který byl předložen jako sněmovní tisk č. 411.⁶⁵ Důvodová zpráva k tomuto zákonu poukazuje zejména na nutnost posílení motivace osob, jež se podílejí na činnosti organizovaných zločineckých skupin nebo organizovaných skupin, ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Od zavedení institutu spolupracujícího obviněného si důvodová zpráva slibuje usnadnění nepříznivé důkazní situace, s níž je objasňování organizované kriminality typicky spojeno. Důvodová zpráva se zabývá i odůvodněním, proč novela nesáhla až k zavedení institutu korunního svědka, jako tomu bylo v předchozích návrzích. Takový postup by prý vedl k podstatnému omezení zásad oficiality, legality a rovnosti před zákonem. Na druhou stranu však dle slov důvodové zprávy převyšuje zájem státu na rozbití zločineckých struktur nad „standardním“ postihem pachatele, a proto má být modifikace takového postihu (ve smyslu obligatorního přihlídnutí k jeho spolupráci⁶⁶ či pouze fakultativního mimořádného snížení trestu odnětí svobody⁶⁷) vhodným kompromisem.⁶⁸

Následující dvě podkapitoly se zabývají účinnou úpravou institutu spolupracujícího obviněného v TŘ a TZ, přičemž neopomíjí změny, které přinesl zákon č. 193/2012 Sb. a jejich odůvodnění.⁶⁹ Tato kapitola je především popisem příslušných zákonných ustanovení, nikoliv jejich hodnocením či úvahami *de lege ferenda*, jimiž se zabývají 3. a zejména 4. část této diplomové práce. Tato podkapitola rovněž poukazuje na některé výkladové a potažmo aplikační nesrovnalosti účinné právní úpravy.

⁶⁵ Vládní návrh zákona, včetně legislativního postupu, pozměňovacích návrhů a důvodové zprávy je dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=411> [cit. 2016-01-31]

⁶⁶ Ve smyslu § 39 odst. 1 TZ a § 41 písm. m) TZ.

⁶⁷ Ve smyslu § 58 odst. 4 TZ účinného k 31. srpnu 2012. Původní mimořádné snížení trestu odnětí svobody bylo konstruováno jako pouhá možnost, k níž soud mohl, ale nemusel přistoupit. Zákon č. 193/2012 Sb., který novelizoval § 58 odst. 4 TZ s účinností k 1. září 2012 mimořádné snížení trestu odnětí svobody již konstruoval jako obligatorní, a to za předpokladu, že pachatel označený jako spolupracující obviněný splní podmínky podle § 178a odst. 1 TŘ a podá jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., s. 5.

⁶⁹ Jednalo se o vládní návrh zákona, který byl předložen jako sněmovní tisk č. 510. Tento návrh, včetně legislativního postupu, pozměňovacích návrhů a důvodové zprávy je dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=510> [cit. 2016-01-31]

2.3.1 Procesněprávní úprava institutu spolupracujícího obviněného

§ 178a odst. 1 TŘ vyjmenovává podmínky, za nichž může státní zástupce osobu označit v rámci obžaloby jako spolupracujícího obviněného.⁷⁰ Tyto podmínky jsou následující:

1. jedná se o řízení o zločinu,
2. obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech⁷¹,
3. dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě⁷², a
4. prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný⁷³, a
5. považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.⁷⁴

Od zavedení § 178a do TŘ byla sporná zejména otázka, v jakém typu řízení by mělo být přípustné tohoto institutu využít. Původní úprava, která byla účinná do 31. srpna 2012, totiž připouštěla jeho využití pouze v řízení o zvlášť závažném zločinu⁷⁵. Zákon č. 193/2012 Sb. však jeho užití rozšířil na všechny zločiny⁷⁶. Důvodová zpráva k tomuto zákonu tuto změnu odůvodňuje nutností širších možností

---

⁷⁰ Jedná se tedy o pouhou možnost, která vychází z úvahy státního zástupce. Na označení za spolupracujícího obviněného tedy není právní nárok.

⁷¹ § 178a odst. 1 písm. a) TŘ.

⁷² § 178a odst. 1 písm. b) TŘ.

⁷³ § 178a odst. 1 písm. c) TŘ.

⁷⁴ Všechny výše uvedené podmínky musí být splněny kumulativně.

⁷⁵ Podle § 14 odst. 3 TZ jsou zvlášť závažné zločiny ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby nejméně 10 let.

⁷⁶ Podle § 14 odst. 3 TZ jsou zločiny všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny. Podle § 14 odst. 2 TZ jsou přečiny všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let.

využití, zejména pak v případech závažných korupčních jednání. Tuto změnu, která byla ve prospěch osob, které by měly zájem stát se spolupracujícím obviněným, měla dle důvodové zprávy vyvážit úprava původní podoby podmínky pro možnost přiznání statusu spolupracujícího obviněného v § 178a odst. 1 písm. a), v níž došlo k vypuštění slov, podle nichž se mohl stát spolupracujícím obviněným i ten, kdo oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které pomohou zabránit dokonání zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Podle důvodové zprávy mělo být naplnění takové podmínky příliš snadné, neboť toto oznámení může vést k odvrácení pouze jednoho útoku, ale k celkovému odkrytí skupiny nepřispěje.⁷⁷ Osobně se však domnívám, že primární motivací této novelizace musela být poměrně neefektivní úprava zavedená zákonem č. 41/2009 Sb., neboť ačkoliv důvodová zpráva tvrdí, že jednu z podmínek pro přiznání statusu spolupracujícího obviněného bylo příliš jednoduché splnit (a proto bylo třeba podmínku zpřísnit), faktem zůstává, že k prvnímu využití tohoto institutu došlo až celý rok poté, co byl zaveden.⁷⁸

Novela z roku 2012 zavedla možnost upuštění od potrestání. § 178a odst. 2 TŘ vymezuje podmínky, za nichž může státní zástupce tento postup v obžalobě navrhnout, negativně.⁷⁹ Následující podmínky musí být splněny kumulativně:

1. obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl,
2. obviněný se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl,
3. obviněný trestným činem nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt,
4. nejsou dány důvody mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody dle § 59 TZ.

---

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012, s. 13.

⁷⁸ Konkrétně se tak stalo 6. ledna 2011 v případě, který řešil Krajský soud v Ústí nad Labem. Případ se týkal pašování drog do Spolkové republiky Německo a osobě spolupracujícího obviněného zde byl soudem vyměřen trest 5 let odnětí svobody namísto výměry mezi 10 až 18 lety, které by mu jinak hrozily. Spolupachatelé trestného činu, proti němuž spolupracující obviněný svědčil, soud vyměřil 10 let trestu odnětí svobody. Viz Obviněnému poprvé spolupráce zkrátila trest [online]. 2011 [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1293237-obvinenemu-poprve-spoluprace-zkratila-trest>

⁷⁹ Vzhledem k doslovnému znění § 178a odst. 2 TŘ „[...] může státní zástupce v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání, pokud to považuje za nezbytné [...]“. Jedná se tedy o pouhou možnost státního zástupce. Jinými slovy, i pokud spolupracující obviněný splní podmínky podle § 178a odst. 1 i 2 TŘ, nemá na návrh státního zástupce ve věci upuštění od potrestání právní nárok.

Státní zástupce nenavrhne upuštění od potrestání automaticky, neboť je zároveň třeba, aby to považoval za potřebné s ohledem na všechny okolnosti, jež § 178a odst. 2 TŘ demonstrativně vyjmenovává. Má se jednat zejména o:

1. povahu trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal,
2. míru, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny,
3. význam jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy,
4. osobu obviněného,
5. okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

§ 178a odst. 3 TŘ⁸⁰ zůstal i po novele z roku 2012 beze změn. Ustanovení vymezuje povinnosti státního zástupce, než obviněného označí v obžalobě jako spolupracujícího. Tyto povinnosti jsou následující:

1. poučit obviněného o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání, o povinnosti dodržet závazky uvedené v § 178a odst. 1 TŘ, o skutečnosti, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky, nebude dále považován za spolupracujícího obviněného⁸¹,
2. vyslechnout obviněného k obsahu oznámení a k jeho doznání,
3. vyslechnout obviněného k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu.

2.3.2 Hmotněprávní úprava institutu spolupracujícího obviněného

Hmotněprávní úprava týkající se spolupracujícího obviněného v TZ se vztahuje k možnostem jeho potrestání. Spolupracující obviněný může být za splnění příslušných podmínek při ukládání trestu zvýhodněn těmito způsoby:

---

⁸⁰ Před novelou z roku 2012 se jednalo o odst. 2 tohoto paragrafu.

⁸¹ Tuto poučovací povinnost musí státní zástupce splnit ještě před výsledkem.

1. zohledněním jeho snah ve smyslu § 39 odst. 1 TZ, který se zabývá obecnými zásadami ukládání trestu,
2. přiznáním polehčující okolnosti podle § 41 písm. m) TZ, nebo
3. mimořádným snížením trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 4 TZ, nebo
4. upuštěním od potrestání podle § 46 odst. 2 TZ, nebo
5. podmíněným upuštěním od potrestání s dohledem podle § 48 odst. 1 TZ.

§ 39 odst. 1 TZ se zabývá obecnými zásadami pro ukládání trestů. Podle tohoto ustanovení má soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry mimo jiné přihlídnout i k tomu, pokud byl pachatel jako spolupracující obviněný označen, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. § 41 písm. m) TZ vymezuje přispění pachatele, zejména pak v pozici spolupracujícího obviněného, k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jako jednu z polehčujících okolností. Jedná se o zvláštní případ polehčující okolnosti podle § 41 písm. l) TZ.⁸² S ohledem na ustanovení § 39 odst. 4 TZ je přiznání polehčující okolnosti podle § 41 písm. m) možné pouze subsidiárně, tedy jen za předpokladu, že tyto okolnosti nebudou již samy o sobě důvodem pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 4 TZ. Zohlednění polehčující okolnosti se zpravidla projeví v uložení mírnějšího druhu trestu nebo uložení trestu odnětí svobody v kratší výměře.

§ 58 odst. 4 TZ upravuje mimořádné snížení trestu odnětí svobody soudem. Podmínkou tohoto postupu je, aby byl pachatel jako spolupracující obviněný označen a splnil podmínky stanovené v § 178a odst. 1 TŘ a podal jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Soud má v tomto případě zároveň zohlednit ty samé okolnosti jako má zohlednit státní zástupce před návrhem na upuštění od potrestání v obžalobě. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody je v tomto případě obligatorní, neboť zákonné ustanovení obsahuje slova „*soud sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby také pachateli*

---

⁸² Polehčující okolnost podle § 41 písm. l) TZ spočívá v tom, že pachatel napomáhal při objasňování své trestné činnosti nebo významně přispěl k objasnění trestného činu spáchaného jiným.

*označenému jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky [...]“.*⁸³ Soud není v případě mimořádného snížení trestu odnětí svobody pro spolupracujícího obviněného vázán omezením podle § 58 odst. 3 TZ, který v jiných případech koriguje, o kolik let může soud snížit trest odnětí svobody s ohledem na dolní hranici trestní sazby.

§ 46 odst. 2 TZ upravuje upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného soudem, ačkoliv dojde k vyslovení viny. Pro takové rozhodnutí jsou stanoveny ty samé podmínky, které spolupracující obviněný musí splnit pro účely obligatorního mimořádného snížení trestu odnětí svobody, zároveň však musí splnit i negativně vymezené podmínky v § 178a odst. 2 TŘ. V případě úpravy upuštění potrestání bych si však dovolila podotknout, že ačkoliv z § 46 odst. 2 TZ vyznívá, že soud při splnění daných podmínek k upuštění od potrestání musí přistoupit⁸⁴, není jasné, jak by soud postupoval za situace, kdy by upuštění od potrestání nebylo státním zástupcem navrženo v obžalobě a spolupracující obviněný i přes tuto skutečnost zákonné podmínky pro upuštění od potrestání splnil.⁸⁵ Jak totiž již bylo zmíněno výše, na návrh státního zástupce, aby bylo upuštěno od potrestání, není právní nárok. Zákon pouze vymezuje podmínky, které musí být pro účely tohoto návrhu splněny, přičemž konečné rozhodnutí je vždy na státním zástupci. Otázkou, zda je soud povinen upustit od potrestání spolupracujícího obviněného, pokud splní všechny podmínky k tomu potřebné, ale státní zástupce tento postup v obžalobě nenavrhne, se důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. nezabývá. Podobně jsem na tuto problematiku nenarazila ani v komentářové či jiné odborné literatuře vztahující se k tomuto tématu.⁸⁶

§ 46 odst. 2 TZ v případě spolupracujícího obviněného rovněž připouští rozhodnutí o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem podle § 48 odst. 1 TZ. Nevylučuje se ani uložení ochranných opatření.

---

⁸³ Na obligatornost tohoto ustanovení poukazuje i důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. na s. 21.

⁸⁴ Ustanovení totiž obsahuje slova „*soud upustí od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky [...]“.*

⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. v tomto ohledu mlčí. Z textu na s. 4 a 21 je však zřejmé, že pokud spolupracující obviněný zákonné podmínky splní a státní zástupce upuštění od potrestání v obžalobě navrhne, soud k upuštění od potrestání přistoupit musí.

⁸⁶ Této problematice se více věnuji v podkapitole 4.2.2 této diplomové práce.

3. Vztah institutu spolupracujícího obviněného vůči základním zásadám trestního řízení

Český trestní proces je v několika posledních letech modifikován instituty, které ačkoliv jsou typické pro právní systém common law, nacházejí své uplatnění i v zemích s tradičně kontinentálním právním systémem. Důvodem pro tento zahraniční „import“ je především snaha o zefektivnění trestního řízení, zejména pak ve smyslu jeho urychlení či řešení důkazní nouze. Podoba zaváděných institutů common law je však co do své povahy a aplikace ovlivněna zásadami typickými pro trestní řízení v právním systému, z něhož pochází, zejména pak zásadou oportunity.

Zásady trestního řízení jsou chápány jako určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení. Jejich hlavní význam spočívá podobně jako v případě zásad ovládajících jiná právní odvětví především ve funkci poznávací, interpretační, aplikační či zákonodárné.⁸⁷ Systém základních zásad trestního řízení tvoří vnitřně propojený celek. Jednotlivé zásady spolu vzájemně souvisí a doplňují se, nicméně ne všechny se neuplatňují ve všech stádiích trestního řízení a u všech jeho institutů stejnou měrou, ale vždy s ohledem na jejich povahu a specifika.⁸⁸ V kontinentálním právním systému, pro nějž je typická zásada legality a oficiality, pak instituty jako spolupracující obviněný nebo dohoda o vině a trestu mohou při nevhodné právní úpravě zákonitě působit jako dosti cizorodé prvky, které jsou se zásadami ovládajícími trestní řízení v kontinentálním právním systému v rozporu.

Následující část diplomové práce se tedy věnuje otázce, jaký je vztah institutu spolupracujícího obviněného k zásadám, které ovládají české trestní řízení, zda a případně jak je účinná úprava s těmito zásadami v rozporu a jak by bylo vhodné danou úpravu korigovat a modifikovat, aby ta stávající působila jako komplementární prvek vůči zásadám, jež jsou pro české trestní řízení charakteristické.

3.1 Pronikání vybraných institutů common law do systému kontinentálního práva

První snahy o úpravu institutu korunního svědka či spolupracujícího obviněného

---

⁸⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní - 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Praha: Leges, 2013, s. 131-132.

⁸⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2013, s. 19.

v zemích s kontinentálním právním systémem můžeme pozorovat zhruba od 80. let 20. století. Důvodem přijetí nových legislativních změn byla především snaha o zefektivnění potírání organizované kriminality a boje s terorismem, který právě v této době představoval závažnou bezpečnostní hrozbu.

Jedna z prvních evropských zemí, v níž byl institut korunního svědka upraven, byla Itálie, kde byly první právní předpisy s časově omezenou účinností přijaty již v letech 1979 a 1980. Samostatný zákon, který upravoval postup vůči korunnímu svědkovi a který se zaměřoval pouze na pachatele teroristických činů (tzv. *Pentiti Act*), byl přijat v roce 1982. Španělsko přijalo vlastní úpravu novelou španělského trestního zákoníku v roce 1981. O několik let později, konkrétně v roce 1986, přijala úpravu korunního svědka (tzv. *repenti*) i Francie.⁸⁹ V roce 1989 byla úprava korunního svědka (tzv. *Kronzeuge*) přijata v Německu a v následujícím desetiletí byla jeho zákonná úprava využívána zejména při potírání drogové kriminality.⁹⁰ Maďarsko přijalo úpravu korunního svědka již v roce 1994⁹¹, Polsko pak o 3 roky později (tzv. *świadek koronny*).⁹² V roce 2003 byla úprava korunního svědka přijata i na Slovensku.⁹³

Podobně i institut dohody o vině a trestu, který byl zákonem č. 193/2012 Sb. zaveden i do české právní úpravy⁹⁴, je známý i v jiných evropských zemích jako je např. Itálie, Španělsko, Polsko nebo Slovensko.⁹⁵ Dalším příkladem, kdy se v kontinentálním právním systému prosazuje institut patřící jinak do common law, je

---

⁸⁹ TAK, Peter J. P. Deals with Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 1997, roč. 5, č. 1, s. 6-7.

⁹⁰ SPRINGER, P. Korunní svědek v právní úpravě SRN a návrh nové úpravy v ČR. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 30. Je třeba poznamenat, že Německo přijalo úplně prvotní úpravu již v roce 1982, nicméně ta se týkala uplatnění korunního svědka pouze v případech drogové kriminality. Úprava z roku 1989 rozšířila možnosti užití i na teroristické činy a organizovanou kriminalitu. Viz TAK, Peter J. P. Deals with Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 1997, roč. 5, č. 1, s. 10.

⁹¹ TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 11.

⁹² KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1521-1522.

⁹³ GAJDIČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obvineného. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1408.

⁹⁴ Institut dohody o vině a trestu popisují dále podkapitole 3.1.2.

⁹⁵ KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1518.

institut soukromé žaloby. Soukromou žalobu definuje Gřivna jako právo poškozeného, kterému vznikla soukromožalobním trestním činem bezprostřední újma, obrátit se s žalobou (žádostí o potrestání pachatele) přímo na trestní soud, a to i bez součinnosti s veřejným žalobcem, a žalobu před tímto soudem zastupovat. Jde tedy spíše o institut, jehož účelem je vytvořit pojistku proti zneužití diskrečních pravomocí státního zástupce, o nichž v kontextu českého trestního řádu pojednává podkapitola 3.1.2.⁹⁶ O soukromé žalobě se často mluví v souvislosti s rekodifikací trestního procesu v České republice.⁹⁷ Soukromá žaloba již našla svou právní úpravu v trestních řádech zemí jako je Německo, Rakousko, Bulharsko, Finsko, Litva, Španělsko, Dánsko či Maďarsko. Československo tento institut znalo už od dob trestního řádu účinného od roku 1874 do července 1950, kdy jej nahradil nový trestní řád unifikující úpravu trestního řízení a který již tuto úpravu neobsahoval.⁹⁸

3.1.1 Základní rozdíly v pojetí zásad ovládajících české trestní řízení a zásad typických pro právní systém common law

Pro účely hodnocení souladu či rozpornosti institutu spolupracujícího obviněného se základními zásadami trestního řízení je třeba nejprve provést krátký exkurs do obecné komparace zásad ovládajících české trestní řízení jako typický kontinentálního právního systému a zásad obecně typických pro trestní řízení v právním systému common law. Samozřejmě s ohledem na velmi omezený rozsah této podkapitoly a naopak velikou komplexnost této problematiky tak nelze učinit jinak než ve velmi obecné rovině. Text této podkapitoly má tedy sloužit spíše pro kontext celé 3. části této práce a pochopení původu a povahy institutu spolupracujícího obviněného.

Zatímco kontinentálnímu trestnímu řízení je vlastní zásada legality, v případě common law je tomu zásada oportunity. Jedná se vlastně o dva protichůdné principy, z nichž v závislosti na té které úpravě konkrétní země mohou existovat různé výjimky. Obecně se však rozlišení těchto zásad týká míry diskrece strany zastupující veřejnou

---

⁹⁶ GŘIVNA, T. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 12, s. 317-322. Zpřístupněno z Beck online.

⁹⁷ VÁLOVÁ, Irena. Prof. Pavel Šámal: Trestní řád je pro společnost, nikoli pro soudce a státní zástupce [online]. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2014/04/prof-pavel-samal-trestni-rad-je-pro-spolecnost-nikoli-pro-soudce-a-statni-zastupce/>

⁹⁸ GŘIVNA, T. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 12, s. 317-322. Zpřístupněno z Beck online.

žalobu co do možnosti zahájení, pokračování či zastavení trestního stíhání, zejména pak s ohledem na jeho účelnost. Čím menší míra diskrece státního zástupce, tím více je naplněna zásada legality a naopak.

Pokud jde o zásadu oportunitity v kontextu českého trestního procesu, Kristková ji definuje jako projev oprávnění veřejného žalobce nestíhat některé trestné činy, o nichž se dozví, neboť by takové stíhání bylo neúčelné, nespravedlivé nebo by nevedlo k naplnění cíle trestního řízení.⁹⁹ Učebnice trestního práva procesního oportunitu chápe jako možnost státního zástupce v konkrétním případě z důvodu účelnosti (vhodnosti) nestíhat pachatele, ačkoliv obecné podmínky pro trestní stíhání jsou splněny.¹⁰⁰ Podobně i Šámal popisuje princip oportunitity jako situaci, kdy není na prokurátorovi či státním žalobci zákonem vyžadováno, aby zahájil trestní stíhání a podal obžalobu na obviněného, i když existuje dostatek důkazů o jeho vině.¹⁰¹

Princip oportunitity není vymezen v § 2 TR jako je tomu v případě ostatních zásad českého trestního řízení. V § 2 odst. 3 TR je však ukotvena zásada legality, jež je specifickací zásady oficiality ve věci zahájení trestního řízení. Zásada legality představuje povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.¹⁰² České trestní řízení tedy zná tzv. negativní oportunitu, kdy státní zástupce je v obecné rovině povinen žalovat, ale pro existenci veřejného zájmu může od podání obžaloby upustit.¹⁰³

Oportunitu v anglosaském trestním řízení chápe Novotná jako široké možnosti státního zástupce a obviněného v podobě mimosoudního vyřízení věci s případným souhlasem soudce, a to včetně možného uzavření dohody mezi oběma stranami trestního řízení při prohlášení viny pachatele.¹⁰⁴ Oportunita v trestním řízení zemí

---

⁹⁹ KRISTKOVÁ, A. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2014, č. 12, s. 4-13. Zpřístupněno ze systému ASPI.

¹⁰⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní - 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Praha: Leges, 2013, s. 150.

¹⁰¹ ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému.* Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 134.

¹⁰² Jak zmiňuje komentářová literatura, takovou výjimkou je např. Úmluva o předávání osob odsouzených k trestu odnětí svobody k výkonu trestu ve státě, jehož jsou státními občany. Podle ustanovení této úmluvy nemůže být státní občan ve své vlasti opětovně stíhán pro tentýž čin, vyjma případů uvedených v čl. 15 této úmluvy. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2013, s. 26.

¹⁰³ KRISTKOVÁ, A. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2014, č. 12, s. 4-13. Zpřístupněno ze systému ASPI.

¹⁰⁴ NOVOTNÁ, J. Dvě úvahy o uplatnění principu legality inspirované trestněprávní úpravou spolkové republiky Německo. *Bulletin advokacie.* 2004, č. 2, s. 34-45. Zpřístupněno z Beck online.

common law je projevem odlišného chápání systému základních zásad trestního řízení jako celku. Podle Kristkové se tento rozdíl projevuje např. faktem, že v systému common law je mnohem větší důraz kladen na ochranu soukromých zájmů (a to i v trestním řízení), zatímco v systému kontinentálním je typický silnější zájem společnosti na objasnění všech trestných činů a potrestání jejich pachatelů.¹⁰⁵ Tento přístup je ostatně i odrazem skutečnosti, že zásada oficiality, jež je jinak charakteristická pro kontinentální právní systém, nemůže být považována za základní či typickou zásadu systému common law.

Zásada oficiality je ukotvena v § 2 odst. 4 TŘ, podle něhož postupují orgány činné v trestním řízení¹⁰⁶ z úřední povinnosti, pokud TŘ nestanoví něco jiného. Oproti tomu trestní řízení v systému common law je více privatizované, což se projevuje v mnohem širších možnostech stran řízení ovlivnit např. vyhledáváním, navrhováním či prováděním důkazů. Zřejmě i z tohoto důvodu je trestnímu řízení v systému common law přezdíváno „obžalovací sporný proces“ (*accusatorial, adversarial process*)¹⁰⁷, v němž mají mít protistrany rovné možnosti obhajoby před zcela nezávislým soudcem a porotou. Hlavní ideou tohoto modelu je, že pravda vyjde nejlépe najevo pouze za předpokladu, že obě strany sporu mají při hájení svých pozic před nezávislým soudem a porotou zcela rovné postavení.¹⁰⁸

Významným rozdílem tohoto přístupu oproti typicky kontinentálnímu trestnímu řízení je tedy i to, že soudce v trestním řízení common law má být pouze nezávislým rozhodcem, který primárně dohlíží na to, aby obě strany měly rovnou příležitost pro uplatnění svých práv a rozhodnutí má činit pouze na základě důkazů předložených ze strany žalobce a obžalovaného.¹⁰⁹ Jak zmiňuje Kristková, úlohou soudu v trestním řízení systému common law není vyhledávat důkazy, ale být garantem zákonného procesu. O vině či nevině obžalovaného pak rozhoduje laická porota a platí zde zásada, že vina musí být prokázána „*beyond a reasonable doubt*“ (tj. mimo rámec rozumných

---

¹⁰⁵ KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1515.

¹⁰⁶ Těmi jsou podle § 12 odst. 1 TŘ soud, státní zástupce a policejní orgán.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 16.

¹⁰⁸ U.S. DEPARTMENT OF STATE. *Outline of the U.S. Legal System*. New York: Global Publishing Solutions, 2004, s. 104.

¹⁰⁹ PARISI, F. Rent-seeking through litigation: adversarial and inquisitorial systems compared. *International Review of Law and Economics*. 2002, roč. 22, č. 2, s. 195-201.

pochybností).¹¹⁰ V kontinentálním trestním řízení má soudce typicky aktivnější roli a neomezují se pouze na hodnocení důkazů předložených stranami a usměrňování řízení v souladu s právními předpisy.¹¹¹ Pokud jde o kontext českého trestního řízení, § 2 odst. 5 TŘ ukotvuje zásadu materiální pravdy, podle níž orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v TŘ a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Pro doplnění ilustrace odlišnosti kontinentálního trestního řízení oproti trestnímu řízení v common law, zejména s ohledem na výše uvedený popis odlišného pojetí úlohy soudce, žalobce a obžalovaného, je třeba uvést i zásadu vyhledávací, která je stejně jako zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (zásada materiální pravdy) uvedena v § 2 odst. 5 TŘ. Podobně jako zásada legality, je i tato zásada specifická zásada officiality a spočívá v povinnosti orgánů činných v trestním řízení zjišťovat právně relevantní skutečnosti a vyhledat o nich důkazy i bez návrhu stran.¹¹²

3.1.2 Konkrétní projevy institutů právního systému common law a principu oportunitity v českém trestním řízení

Cílem následující podkapitoly je podání přehledu o konkrétních projevech institutů, které byly do českého právního řádu převzaty z právního systému common law, stejně jako o konkrétních projevech principu oportunitity v českém trestním řízení. Podobně jako v předcházející podkapitole se s ohledem na velmi omezený rozsah práce zaměřím pouze na otázku, o jaké instituty konkrétně jde, nikoliv na podrobnější popis jejich účinné úpravy a její komplexnější hodnocení.

Projevem principu oportunitity v českém trestním řízení jsou tzv. odklony. Jak zmiňuje Jelínek, pojem odklonu neuvádí TZ, ani TŘ, stejně jako neexistuje jeho přesná definice či koncept. V zjednodušené a v té nejobecnější rovině se jedná o alternativu standardního trestního řízení, tedy odchylku od typického trestního procesu, kdy řízení

---

¹¹⁰ KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1518-1519.

¹¹¹ PARISI, F. Rent-seeking through litigation: adversarial and inquisitorial systems compared. *International Review of Law and Economics*. 2002, roč. 22, č. 2, s. 195-201.

¹¹² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní - 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Praha: Leges, 2013, s. 160.

nedospěje do svého obvyklého konce. Trestní věc se totiž vyřídí jinak, nejčastěji potom zastavením trestního stíhání. Mezi tzv. odklony řadí učebnice trestního práva procesního institut podmíněného zastavení trestního stíhání¹¹³, narovnání¹¹⁴, podmíněné upuštění od podání návrhu na potrestání¹¹⁵, řízení o schválení dohody o vině a trestu¹¹⁶ a odstoupení od trestního stíhání ve věcech mladistvých¹¹⁷.¹¹⁸ Hlavním účelem tzv. odklonů je tedy racionalizace trestního řízení a efektivita justice, zejména pak v případech skutkově jednodušších, kdy by nebylo účelné věc řešit v hlavním líčení, či v soudním řízení jako takovém.

Kristková řadí mezi projevy oportunity možnosti státního zástupce v určitých případech zastavit trestní stíhání podle § 172 odst. 2 písm. a), b) a c) TŘ.¹¹⁹ Jde o tzv. kritéria neúčelnosti. Oportunním je v tomto případě zejména důvod pro fakultativní zastavení trestního stíhání státním zástupcem podle písm. c) výše uvedeného § 172 odst. 2 TŘ. Podle tohoto ustanovení může státní zástupce zastavit trestní stíhání, pokud s ohledem na význam a míru porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsob provedení činu a jeho následek nebo okolnost, za níž byl spáchán, a dále vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.¹²⁰ Tento důvod pro možné zastavení trestního stíhání státním zástupcem byl do TŘ zaveden novelou s účinností od 1. ledna 2002 a do současné podoby upraven zákonem č. 41/2009 Sb. Komentář k tomuto ustanovení chápe výše zmíněné oprávnění státního zástupce jako tzv. procesní korektiv, resp. jeho diskreční pravomoc.¹²¹ Jeho úpravu vysvětluje důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. poukazem na upuštění od

---

¹¹³ § 307 až § 308 TŘ.

¹¹⁴ § 309 až § 314 TŘ.

¹¹⁵ § 179g až § 179h TŘ.

¹¹⁶ § 314o až § 314s TŘ.

¹¹⁷ § 70 až § 71 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

¹¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní - 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Praha: Leges, 2013, s. 740-741.

¹¹⁹ KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1517.

¹²⁰ Podmínka náležitého chování pachatele po činu musí být splněna vždy. Ostatní podmínky jsou vymezeny alternativně a musí být splněna alespoň jedna z nich. Viz ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2013, s. 2201. Pro úplnost bych uvedla, že ze stejných důvodů, jako jsou uvedeny v § 172 odst. 2 písm. c) TŘ, může státní zástupce podle § 159a odst. 4 TŘ ještě před zahájením trestního stíhání věc odložit.

¹²¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání.* Praha : C. H. Beck, 2013, s. 2200.

tzv. materiálního pojetí trestního činu¹²² dle původního chápání trestního zákona z roku 1961.¹²³ Dnešní definice trestného činu podle § 13 odst. 1 TZ již vychází z pojetí formálního, neboť jeho znaky jsou pouze protiprávnost a znaky v trestním zákoně uvedené, nikoliv tedy škodlivost činu pro společnost. Současné pojetí trestného činu je však doplněno o hmotněprávní korektiv, jímž je tzv. subsidiarita trestní represe podle § 12 odst. 2 TZ¹²⁴, ale i korektiv procesní, který představuje právě výše zmíněný § 172 odst. 2 písm. c) TŘ. S ohledem na výše uvedené má procesní korektiv sloužit především k tomu, aby „bagatelní“ trestné činy nebyly stíhány nikoliv proto, že se o trestné činy vůbec nejedná (jak by tomu bylo v případě původního materiálního pojetí trestného činu)¹²⁵, ale z toho důvodu, že ačkoliv o trestný čin jde, není pro důvody uvedené v § 172 odst. 2 písm. c) TŘ trestní stíhání účelné.¹²⁶

Dohoda o vině a trestu je typickým projevem institutu převzatého z právního systému common law do českého trestního řízení. Tento institut byl zaveden spolu s novelou institutu spolupracujícího obviněného zákonem č. 193/2012 Sb., jehož důvodová zpráva poukazuje na nedostatečnost právní úpravy v otázce rychlého a spravedlivého procesu. Ustanovení § 175a a § 175b TŘ upravují podmínky a postup jejího sjednání, obsah a návrh jejího schválení. Úprava § 314o a § 314q TŘ řeší řízení o jejím schválení, zatímco § 314r a § 314s TŘ se věnuje rozhodnutí soudu o návrhu na její schválení. Oportunita (v jejím širším pojetí, jak ji vymezuje Pipek v následující podkapitole) se v případě dohody o vině a trestu projevuje v možnosti státního zástupce při splnění určitých podmínek¹²⁷ zahájit jednání o dohodě o vině a trestu, a to buď na návrh obviněného, nebo i bez něj. Obviněný tedy na zahájení jednání nemá právo,

---

¹²² Trestní zákon z roku 1961 definoval v § 3 odst. 1 trestný čin jako společností nebezpečný čin (materiální stránka), jehož znaky jsou uvedeny v zákoně (formální stránka). § 3 odst. 2 tohoto zákona dále stanovil, že pokud je stupeň nebezpečnosti činu pro společnost pouze nepatrný, nejedná se o trestný čin, ani když by takový čin jinak znaky trestného činu vykazoval. Nebezpečnost činu pro společnost tedy byla chápána jako kritérium, podle něhož bylo možné odstranit tvrdosti zákona ve věci jeho trestnosti.

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., s. 4.

¹²⁴ Jde o požadavek, aby trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené byly uplatňovány jen v případech společensky škodlivých, ve kterých uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu není dostačující.

¹²⁵ Fenyk v této souvislosti uvádí, že ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) TŘ se užívalo až jako „druhého filtru“ za situace, kdy nebylo použito materiálního korektivu ve formě společenské nebezpečnosti jako znaku původního pojetí trestného činu. Viz FENYK, J. Zásada legality nebo oportunitity v novém trestním řízení? In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekonstrukce českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 30.

¹²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., s. 4.

¹²⁷ Podle § 175a TŘ je třeba, aby výsledky vyšetřování dostatečně prokazovaly závěr, že se skutek stal, že skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný.

neboť jde čistě o diskreci státního zástupce, které není přezkoumatelné.¹²⁸

3.2 Zásada legality

Jak už bylo zmíněno výše, zásada legality je specifikací zásady oficiality a v TŘ je ukotvena v § 2 odst. 3. Zásada legality spočívá v povinnosti státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, ledaže zákon či mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána, stanoví něco jiného. Odchytkou od této zásady, resp. výjimkami z ní, jsou tedy případy, kdy je státnímu zástupci dána možnost (v určitých případech i povinnost)¹²⁹ trestný čin, o němž se dozví, nestíhat nebo stíhání odložit, či pokud jej již stíhá, toto stíhání přerušit nebo zastavit.

Definice oportunity uvedené v podkapitole 3.1.1 vztahují oportunitu pouze k možnosti státního zástupce trestný čin nestíhat. Z tohoto chápání oportunity bych proto dovodila, že ne každá výjimka ze zásady legality je nutně projevem oportunity¹³⁰, ale jsou jí pouze ty výjimky, kdy je po splnění zákonných podmínek státnímu zástupci dána možnost trestný čin nestíhat.

Podle mého názoru jde však o poměrně úzké chápání oportunity, neboť někteří odborníci oportunitu evidentně chápou jako širší prostor pro uvážení státního zástupce v rámci trestního řízení, a to nikoliv pouze co do úvahy o stíhání toho kterého trestného činu.¹³¹ Pipek v této souvislosti hovoří o „nové expanzivní oportunitě“, která má být prolomením legality za pragmatickou a prakticky pojímanou protihodnotu, jíž obviněný poskytuje státním orgánům k usnadnění boje s kriminalitou. Úkolem tohoto nového typu oportunity tak má být řešení některých problémů souvisejících s nárůstem kriminality, zejména s jejími novými formami a obtížností jejího řešení (zejména pak ve

---

¹²⁸ KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1519.

¹²⁹ Státní zástupce nemůže trestní stíhání zahájit a pokud jej již zahájil, nemůže v něm pokračovat a musí jej zastavit v případě nepřípustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 TŘ a § 11a TŘ. Dále státní zástupce nemůže stíhat (a pokud již stíhá, nemůže ve stíhání pokračovat) trestné činy vyjmenované v § 163 odst. 1 TŘ, pokud k trestnímu stíhání nedá souhlas poškozený, který je vůči obviněnému ve vztahu, který tento paragraf dále vymezuje.

¹³⁰ Např. tedy již výše popsána povinnost státního zástupce určité trestné činy nestíhat by měla být chápána jako výjimka ze zásady legality, nikoliv však už jako projev oportunity.

¹³¹ Např. Kristková hodnotí účinnou úpravu dohody o vině a trestu jako prohlubování oportunity v neprospěch legality, ačkoliv v případě tohoto institutu nedochází k odložení, přerušení či zastavení trestního stíhání (tj. chápání oportunity *stricto sensu*), ale cílem je schválení dohody o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem soudu. Viz KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1520.

smyslu kriminality organizované).¹³²

Ostatně pokud by oportunita měla znamenat pouze oprávnění státního zástupce trestný čin nestíhat (tj. chápali bychom ji pouze v jejím užším pojetí), institut spolupracujícího obviněného by pak vůbec nebyl jejím projevem, neboť podle účinné právní úpravy státní zástupce trestný čin spáchaný spolupracujícím obviněným naopak stíhá, ale projevuje přitom s ohledem na splnění zákonných podmínek své úvahy co do přiznání tohoto označení určité osobě či co do návrhu na upuštění od potrestání. Při tomto širším chápání principu oportunitity by jejím projevem byl i již výše zmíněný institut dohody o vině a trestu.

I s ohledem na tuto skutečnost nechápu účinnou úpravu institutu spolupracujícího obviněného jako porušení zásady legality, ale spíše jako projev právě výše uvedené nové expanzivní oportunitity, kdy oportunita jako taková není podle mého názoru pravým opakem zásady legality, ale je jednou ze zákonem připuštěných výjimek z ní. Jako pravý opak zásady legality (a projev oportunitity v jejím tradičním a užším pojetí) bych chápala výše popsané diskreční pravomoci státního zástupce ve vztahu k § 172 odst. 2 TR a některé typy odklonů¹³³.

Pro úplnost je třeba uvést, že původní návrhy úpravy institutu korunního svědka z let 2002, 2004 a 2010, které jsem popsala v podkapitole 2.2 této diplomové práce, by však porušením zásady legality zcela určitě byly. Předložené legislativní návrhy totiž počítaly s tzv. dvoufázovým procesem, kdy mělo nejprve dojít k přerušení (popř. odložení) trestního stíhání obviněného, který by získal označení korunního svědka, a po následném splnění zákonem vymezených podmínek i k zastavení trestního stíhání.¹³⁴ Šlo by tedy nejen o zákonem přípustné porušení zásady legality, ale i o klasický projev

---

¹³² PIPEK, J. Formální pojetí trestného činu a princip opportunity. *Trestněprávní revue*. 2004, č. 11, s. 309. Zpřístupněno z Beck online.

¹³³ Konkrétně podmíněné zastavení trestního stíhání či schválení narovnání státním zástupcem v přípravném řízení, podmíněné upuštění od návrhu na potrestání státním zástupcem ve zkráceném přípravném řízení a odstoupení od trestního stíhání mladistvého státním zástupcem v přípravném řízení. Mezi odklony je někdy řazeno i řízení o schválení dohody o vině a trestu, nicméně jejím cílem je nikoliv odložení, přerušování či zastavení trestního stíhání, ale vydání odsuzujícího rozsudku na základě navržené dohody o vině a trestu soudem. Účinnou úpravu institutu dohody o vině a trestu bych tedy co do možného porušení zásady legality chápala stejně jako účinnou úpravu spolupracujícího obviněného.

¹³⁴ Podobný postup upravuje v současnosti účinná slovenská právní úprava spolupracujícího obviněného, která byla přijata již v roce 2003 a rozlišuje jednak dočasné odložení vznesení obvinění a v druhé fázi pak podmíněné zastavení nebo přerušování trestního stíhání (a za určitých podmínek jeho úplné zastavení). Viz např. GAJDIČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitutu spolupracujúceho obvineného. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1407-1411.

oportunity státního zástupce v jeho užším a tradičním pojetí.

3.3 Zásada *nemo tenetur se ipsum accusare*

Zásada *nemo tenetur se ipsum accusare* je latinským vyjádřením zásady, podle níž nikdo není povinen sám sebe obviňovat. Tato zásada je vyjádřena v Listině základních práv a svobod v čl. 37 odst. 1 slovy, podle nichž má každý právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. Vůči tomuto ustanovení Listiny je pak speciální jeho čl. 40 odst. 4, podle něhož má obviněný právo odepřít výpověď a tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven. O případ speciality jde především z důvodu užšího vymezení, neboť toto právo se vztahuje přímo na obviněného ve vztahu k § 33 odst. 1 TŘ.¹³⁵

Byť nesoulad účinné úpravy institutu spolupracujícího obviněného s výše zmíněnou zásadou nebývá v odborné literatuře zmiňován tak často, na možnost jejího porušení upozorňuje Kristková¹³⁶ či Nett¹³⁷, který poukazuje i na možný rozpor s článkem 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Častým terčem kritiky účinné úpravy je totiž neformálnost dohody mezi spolupracujícím obviněným a státním zástupcem ohledně jejich budoucí spolupráce, jež má vést až k označení osoby za spolupracujícího obviněného v rámci obžaloby a při splnění stanovených podmínek potažmo i k obligatornímu mimořádnému snížení trestu odnětí svobody soudem (či pokud tak státní zástupce navrhne, k celkovému upuštění od potrestání). Spolupráce státního zástupce a obviněného má totiž do okamžiku jeho označení za spolupracujícího podobu zcela neformální (jde vlastně o „gentlemanskou dohodu“), což podle některých nemá být pro obviněného dostatečně motivující z hlediska právní jistoty.¹³⁸ Jak již bylo zmíněno v podkapitole 2.3.1 týkající se účinné procesní úpravy, státní zástupce není povinen obviněného jako spolupracujícího v obžalobě označit. I po splnění podmínek

---

¹³⁵ HERCZEG, J. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 1-2, s. 38-47. Zpřístupněno z Beck online.

¹³⁶ KRISTKOVÁ, A. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2014, č. 12, s. 4-13. Zpřístupněno ze systému ASPI.

¹³⁷ NETT, A. (2010). Spolupracující obviněný: přínosy a rizika nové právní úpravy. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 123.

¹³⁸ VANTUCH, P. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2012, roč. 16, č. 7-8, s. 19-29. Zpřístupněno ze systému ASPI; SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

pro to, aby se osoba stala spolupracujícím obviněným, není na tento status nárok, neboť státní zástupce vychází zcela ze svého uvážení.

Nabízí se tedy situace, kdy obviněný dostane příslib ze strany vyšetřujících orgánů, že bude označen za spolupracujícího obviněného se všemi výhodami, které z tohoto označení plynou (tím je při splnění stanovených podmínek minimálně mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici, případně může státní zástupce slíbit návrh na upuštění od potrestání), čímž bude obviněný ke spolupráci motivován a během fáze vyšetřování tak poskytne minimálně určité indicie pro rozkrytí celého případu. Je však otázkou, jak by orgány činné v trestním řízení naložily s oznámením obviněného vůči státnímu zástupci podle § 178a odst. 1 písm. a) TŘ nebo s jeho doznáním podle § 178a odst. 1 písm. b) TŘ, pokud by obviněný nakonec status spolupracujícího obviněného vůbec nezískal. Na tuto slabinu právní úpravy poukazyval i Musil¹³⁹ a ve vztahu k účinné úpravě i Gajdičiar¹⁴⁰ a Schramhauser¹⁴¹. Obviněný totiž už během svého neformálního jednání se státním zástupcem musí svou trestnou činnost nějak konkretizovat a doznat se, čímž vlastně sám sebe usvědčuje, aniž by měl jistotu, že bude dosaženo účelu, pro který tak činí. Pokud obviněnému nakonec status spolupracujícího obviněného přiznán není, účinná úprava neobsahuje výslovné ustanovení, že k oznámení obviněného ohledně skutečností, které jsou způsobily významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo k doznání obviněného nelze přihlížet jako k důkazu.¹⁴² Jelikož se však tyto

---

¹³⁹ MUSIL, J. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 74-75. Nutno podotknout, že Musilův příspěvek se vztahoval k návrhu úpravy korunního svědka z roku 2002, popsané v podkapitole 2.2. Byť se předložená právní úprava od nynější účinné úpravy v řadě ohledů lišila, neformálnost spolupráce obviněného (v původní úpravě korunního svědka) a státního zástupce je vyčítána oběma z nich.

¹⁴⁰ GAJDIČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitutu spolupracujúceho obvineného. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1406.

¹⁴¹ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

¹⁴² Legislativní návrh z roku 2002, kterým se podrobně zabývá podkapitola 2.2, obsahoval ustanovení (konkrétně § 306c odst. 1 předloženého návrhu novely TŘ), podle něhož není možné přihlížet k doznání obviněného ohledně skutku, pro který je stíhán, stejně jako k doznání ohledně dalších trestných činů, které spáchal do okamžiku tohoto prohlášení (tj. šlo o podmínku pro dočasné přerušení trestního stíhání podle § 306 odst. 1 písm. b) předloženého návrhu novely TŘ), jako k důkazu za situace, kdy by obviněný nesplnil podmínky pro zastavení trestního stíhání a v trestním stíhání se pokračovalo. Jako důkaz mělo být vyloučeno pouze toto jeho doznání. Navržená úprava nevylučovala jako důkaz oznámení obviněného o skutečnostech, z nichž je zřejmé, že jsou způsobily zcela výjimečným způsobem přispět k objasnění

případné kroky obviněného vztahují k přípravnému řízení, soud by k nim neměl podle mého názoru v souladu se zásadou bezprostřednosti¹⁴³ přihlížet, neboť při svém rozhodování smí přihlédnout jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení a opírat se o důkazy, které strany předložily a provedly, případně které soud sám doplnil. Na druhou stranu však není vyloučeno, že na základě indicií, které obviněný v přípravném řízení poskytne, nebudou orgány činné v trestním řízení dále postupovat, aniž by obviněný kýženou protihodnotu vůbec získal a aniž by mu tyto informace nakonec uškodily.

§ 178a odst. 3 TŘ pouze stanoví, že než státní zástupce obviněného označí jako spolupracujícího v obžalobě, vyslechne jej zejména k obsahu oznámení a jeho doznání, zda si je vědom důsledků svého postupu, poučí jej o svých právech a podstatě označení za spolupracujícího obviněného. Dále jej má upozornit i na skutečnost, že pokud nebudou dodrženy jím slíbené závazky, ať už v přípravném řízení nebo v řízení před soudem, nebude nadále za spolupracujícího obviněného považován.

Potenciální spolupracující obviněný tak sice na jednu postupuje zcela dobrovolně a o možných důsledcích svého postupu má být i náležitě poučen. Na druhou stranu podle mého názoru účinná úprava neposkytuje obviněnému dostatečné záruky, že jeho kroků nebude orgány činnými v trestním řízení třeba zneužito. K tomu by mohlo dojít např. za situace, kdy by orgány činnými v trestním řízení, resp. státním zástupcem, byly dány přísliby ohledně udělení statusu spolupracujícího obviněného, ačkoliv by tyto sliby byly od samého začátku vědomě nepravdivé a činěné pouze s cílem vylákat indicie o dané trestné činnosti, ostatních pachatelích apod.¹⁴⁴ V takovém případě by byl obviněný vědomě klamán a podle mého názoru by byl takový postup v rozporu se zásadou zákazu sebeobviňování a právem na spravedlivý proces.

Jsem toho názoru, že pokud by obviněný nakonec kýžený status spolupracujícího obviněného nezískal, k jeho dosavadním krokům by se nemělo vůbec přihlížet. Takový zákaz je ukotven v § 175a odst. 7 TŘ pro případ neúspěchu sjednání dohody o vině a

---

zvláště závažného trestného činu (podmínka pro dočasné přerušení trestního stíhání podle § 306 odst. 1 písm. a) předloženého návrhu novely TŘ). Z návrhu nebylo dále patrné, jak by soud naložil s výpovědí, k níž se obviněný zavázal a kterou podal v přípravném řízení nebo řízení před soudem (podmínka pro zastavení trestního stíhání podle § 306c odst. 1 písm. a) předloženého návrhu novely TŘ), ale nesplnil jinou z podmínek pro zastavení trestního stíhání, v němž se z tohoto důvodu dále pokračovalo.

¹⁴³ Tato zásada je vyjádřena v § 2 odst. 12 TŘ a dále i § 220 odst. 2 TŘ.

¹⁴⁴ Na tuto možnost upozorňuje i Schramhauser. Viz SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

trestu, jejíž obsahovou náležitostí je mimo jiné doznání obviněného ke skutku, pro který je stíhán a který je předmětem této dohody. Podobné záruky by měly být ukotveny i v případě, že obviněný nebude za spolupracujícího z jakéhokoliv důvodu nakonec označen. Tyto záruky by měly být rozšířeny i o skutečnosti, jež obviněný oznámil státnímu zástupci podle § 178a odst. 1 písm. a) TŘ. Myslím, že taková úprava by byla pro obviněné mnohem více motivační než úprava v současnosti účinná.

Možnou alternativou tohoto výslovného zákazu by mohl být požadavek nutné obhajoby při jednání obviněného a státního zástupce o tom, zda bude označen za spolupracujícího. Podle ustanovení § 36 odst. 3 TŘ musí mít obviněný obhájce již v řízení přípravném, pokud jde o řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let. Za předpokladu, že tu není dán jiný důvod nutné obhajoby podle § 36 TŘ, výkladem *a contrario* ve vztahu k § 36 odst. 3 TŘ lze dospět k závěru, že obviněný nemusí mít v přípravném řízení obhájce tehdy, pokud je řízení vedeno o přečinu ve smyslu § 14 odst. 2 TZ. Jelikož podle účinné úpravy ustanovení § 178a odst. 1 TŘ není označení obviněného za spolupracujícího v takovém řízení vůbec přípustné, mohlo by se na první pohled zdát, že spolupracující obviněný musí mít obhájce vždy. Jak však zmiňuji dále v podkapitole 4.1.2, ze znění § 178a odst. 1 písm. b) TŘ („dozná se k činu, pro který je stíhán [...]“) nevyplývá, že by byla vyloučena možnost, kdy by se obviněný doznal „pouze“ k přečinu. V takovém případě by však obviněný obhájce mít nemusel, ačkoliv by jej podle mého názoru mít měl, neboť ve stádiu před podáním obžaloby se obviněný nachází ve veliké nejistotě, zda budou jeho snahy skutečně honorovány či zda mu jím poskytnuté informace třeba i nepřítízí. Na tato rizika by měl být obviněný náležitě upozorněn.

Spolupráce spolupracujícího obviněného a státního zástupce před podáním obžaloby by měla také být více formalizována. Rozhodnutí státního zástupce ve věci, zda obviněného označí či neoznačí jako spolupracujícího, by mělo být přezkoumatelné.¹⁴⁵ Možnosti této úpravy se více věnuji v podkapitole 4.1.5 této diplomové práce.

3.4 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností je v ukotvena v § 2

---

¹⁴⁵ O této úpravě *de lege ferenda* se zmiňuji více v podkapitole 4.1.5 této diplomové práce.

odst. 5 TŘ. Podle této zásady mají orgány činné v trestním řízení postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v TŘ a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí.¹⁴⁶ Dále podle této zásady nesmí doznání obviněného zbavit orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. Jak uvádí Filipová, rozhodnutí soudu se musí zakládat na zjištění skutečného děje, kdy soud není vázán nepravdivým doznáním obviněného, ani jím předloženými důkazními návrhy.¹⁴⁷ Podle této zásady, typicky jinak nazývané zásada materiální pravdy, může soud rozhodnout jen na základě nepochybných a pravdivých skutečností, nikoliv na základě těch, které se jako pravděpodobné pouze jeví.¹⁴⁸

Doznání obviněného je přitom podmínkou jeho označení za spolupracujícího podle § 178a odst. 1 písm. b) TŘ. V tomto ohledu nesmí existovat důvodné pochybnosti o tom, že doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě. Aby tedy nedocházelo k porušení výše uvedené zásady, orgány činné v trestním řízení nesmí po doznání obviněného rezignovat na prověření, zda tento jeho krok odpovídá i ostatním okolnostem případu a dalším dostupným důkazům. V tomto ohledu se tedy nabízí jistá paralela vůči již zmiňovanému institutu dohody o vině a trestu, jež má své kořeny rovněž v právním systému common law. Podle § 175a odst. 3 TŘ je podmínkou jejího sjednání rovněž doznání obviněného, že spáchal skutek, pro který se stíhá a s ohledem na dosud opatřené důkazy a výsledky přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti tohoto prohlášení. Nutno však podotknout, že v případě institutu dohody o vině a trestu jsou výtky ohledně jejího možného rozporu se zásadou materiální pravdy více nasnadě. Dle § 314q odst. 3 písm. c) TŘ je totiž jedním z důsledků jejího sjednání i vzdání se práva na projednání věci v hlavním líčení. Soud neprovádí dokazování, obviněného však může vyslechnout a opatřit potřebná vysvětlení (§ 314q odst. 5 TŘ).

V případě institutu spolupracujícího obviněného však hlavní líčení i dokazování probíhá, tudíž jeho oznámení a výpověď podle § 178a odst. 1 písm. a) TŘ, stejně jako

---

¹⁴⁶ Orgány činné v trestním řízení mají úřední povinnost z vlastní iniciativy provádět a vyhledávat důkazy tak, aby došlo k naplnění zásady zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. Jedná se o tzv. vyhledávací zásadu, která je podobně jako zásada legality specifikací zásady oficiality, a to ve vztahu k důkaznímu řízení. Viz ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání*. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 36.

¹⁴⁷ FILIPOVÁ, M. Dohoda o vině a trestu jako nový zvláštní způsob trestního řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1385.

¹⁴⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání*. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 35-36.

jeho doznání podle § 178a odst. 1 písm. b) TŘ je v další fázi trestního řízení dále konfrontováno. Další prověření a konfrontaci těchto jeho kroků s dosavadními okolnostmi případu a jinými důkazy považují v zájmu neporušení zásady materiální pravdy za velmi důležité. Jak bývá totiž poměrně často namítáno¹⁴⁹, obviněný se bude snažit před orgány činnými v trestním řízení vystupovat v co možná nejlepším světle, v důsledku čehož je možné, že bude svůj podíl na trestné činnosti bagatelizovat či dokonce lhát či si tak vyřizovat účty s organizovanou (zločineckou) skupinou. Jinými slovy, s ohledem na nutnost zachování zásady materiální pravdy je třeba brát v potaz možnou účelovost jeho výpovědi. Ostatně jisté „vodítko“ v tom, zda by měla být osoba vůbec za spolupracujícího obviněného označena, dává státnímu zástupci ustanovení § 178a odst. 1 TŘ, které mu ukládá, aby před tím, než někoho takto označí, bral mimo jiné v potaz jeho osobu a okolnosti případu. Na nutnost pečlivého postupu při hodnocení výpovědi spolupracujícího obviněného poukázal ve své judikatuře i Ústavní soud ČR.¹⁵⁰ Ta musí být mimo jiné konfrontována s jeho osobnostními rysy, motivací ke spolupráci a ostatními důkazy shromážděnými v dané věci.

Pro výše zmíněné důvody jsem tedy toho názoru, že účinná úprava institutu spolupracujícího obviněného není se zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, resp. zásadou materiální pravdy, v rozporu.

3.5 Zásada kontradiktornosti

Podobně jako zásada materiální pravdy, je i zásada kontradiktornosti řízení ukotvena v § 2 odst. 5 TŘ. Tato zásada se týká vymezení úloh státního zástupce a obviněného v řízení před soudem, kdy obě strany mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy, přičemž státní zástupce je povinen dokazovat vinu

---

¹⁴⁹ KUCHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 109; BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti - obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 224; GAJDÍČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitutu spolupracujúceho obvineného. In: *Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1407; PIPEK, J. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 66.

¹⁵⁰ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. března 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13.

obžalovaného.¹⁵¹ Této povinnosti státního zástupce zase odpovídá právo obhájce (či obviněného, který obhájce nemá) provádět se souhlasem předsedy senátu důkazy. Zároveň tato zásada ukládá povinnost soudu, aby v rozsahu nezbytném pro své rozhodnutí dokazování doplnil.

Souvislost mezi možným porušením zásady kontradiktornosti, potažmo zásady rovnosti před zákonem, a institutem spolupracujícího obviněného, se především váže na skutečnost, že obhajoba nemá možnost získávat důkazy tím způsobem, že přislíbí výměnou za poskytnutí usvědčujících (z pohledu obhajoby pochopitelně zprošťujících) důkazů ty výhody, které může přislíbit státní zástupce. Kuchta v této souvislosti dokonce hovoří o „zvýhodnění jedné procesní strany, která si kupuje svědka jako usvědčující důkaz“.¹⁵²

Problematické využití účinné podoby institutu spolupracujícího obviněného, resp. užití jeho výpovědi jako důkazního prostředku, se věnoval již Nejvyšší soud ČR¹⁵³ a Ústavní soud ČR¹⁵⁴. Oba soudy došly ve věci toho samého případu k závěru, že institut spolupracujícího obviněného je významným nástrojem boje proti závažné organizované kriminalitě a je legitimním důkazním prostředkem. Soudy se však zároveň vyjádřily ke způsobu jeho využití tak, že výpověď spolupracujícího obviněného musí být jako důkazní prostředek hodnocena zvláště pečlivě, zejména pak s ohledem na motivaci, která spolupracujícího obviněného k výpovědi vedla, stejně jako na zvýšené riziko její účelovosti. Jako důkaz nesmí výpověď spolupracujícího obviněného stát osamoceně a musí být vždy hodnocena kriticky.

Nejvyšší soud ČR ve výše uvedeném případě odkázal i na své dřívější usnesení¹⁵⁵ vztahující se k použitelnosti takové výpovědi, byť ve vztahu k institutu korunního svědka. Uznal, že výměna svědecké výpovědi za beztrestnost, nestíhatelnost nebo zmírnění trestu může být považována za zásah do práva na spravedlivý proces obviněného, vůči němuž je výpověď korunního svědka podávána, a to ve smyslu článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Zároveň však odkazuje

---

¹⁵¹ Tomu odpovídá zejména § 180 odst. 3 TŘ, podle něhož státní zástupce při hlavním líčení a při veřejném zasedání navrhuje provedení důkazů, které nebyly navrženy již v obžalobě a potřeba je provést vznikla v průběhu řízení před soudem.

¹⁵² KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 108.

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. prosince 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012.

¹⁵⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. března 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13.

¹⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. června 2012, sp. zn. 5 Tdo 280/2012.

na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), podle něhož pouze samotné použití výpovědi korunního svědka pro konstatování takového porušení není dostatečné. V případě Atanasov proti Bulharsku¹⁵⁶ ESLP konstatoval, že použití výpovědi korunního svědka, který byl zbaven obvinění, samo o sobě nemůže takové porušení zakládat, neboť v daném případě bylo rozhodnutí státního zástupce o zastavení trestního řízení proti korunnímu svědkovi podloženo dostatečnými argumenty, které prokazovaly, že se na trestném činu stěžovatele nepodílel, stejně jako byla v kontextu celého případu prověřena věrohodnost jeho výpovědi. Přípustnost výpovědi svědků výměnou za imunity či jiné výhody jako významného nástroje v boji proti závažné kriminalitě uzal ESLP i v případě Cornelis proti Nizozemsku.¹⁵⁷ Nejvyšší soud ČR pak s ohledem na výše zmíněnou judikaturu dovedl obecné podmínky přípustnosti výpovědi korunního svědka, jejíž použití má být odůvodněno použitím „dostatečně uvážené kombinace“ těchto skutečností:

- a) otevřený přístup státního zastupitelství k dohodě s korunním svědkem a informování o jeho postavení v řízení,
- b) zaručení přístupu obhajoby k výslechu takového svědka, a to včetně možnosti mu klást potřebné otázky,
- c) informovanost soudů o takové dohodě a dostatečné přezkoumání výpovědi korunního svědka,
- d) podpoření tvrzení korunního svědka jinými důkazy (výpověď korunního svědka je tedy důležitým, ale ne jediným důkazem, na základě kterého dojde k odsouzení).

Výše uvedená kritéria přípustnosti výpovědi korunního svědka jsou podle mého názoru splněna i v případě dnes účinné úpravy institutu spolupracujícího obviněného. Podmínka podle písm. a) je ukotvena v uložené poučovací povinnosti státního zástupce podle § 178a odst. 3 TŘ. Problémem by podle mého názoru mohla být podmínka otevřeného přístupu státního zastupitelství k dohodě s korunním svědkem, jíž bych ve vztahu k účinné úpravě spolupracujícího obviněného rozuměla jasný postoj státního zástupce ohledně možnosti získání tohoto statusu a vymezení jejích podmínek. S ohledem na již zmiňovaný fakt, že jednání potenciálního spolupracujícího obviněného

---

¹⁵⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Atanasov v Bulgaria 73281/01 (2008)

¹⁵⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Antonius Cornelis Van Hulst v Netherlands 903/1999 (2004)

a státního zástupce odpovídá až do případného označení v obžalobě neformální „gentlemanské dohodě“ a obviněný nemá jistotu, že jeho dosavadní spolupráce bude v podané obžalobě skutečně honorována, není splnění této podmínky ve všech případech zcela jednoznačné.¹⁵⁸ K naplnění podmínek podle výše zmíněného písm. b) i c) dochází během hlavního líčení, kdy obhajoba má možnost klást spolupracujícímu obviněnému otázky, stejně jako má možnost jeho výpověď během hlavního líčení dále konfrontovat.¹⁵⁹ Splnění podmínky podle písm. d) vyžadují již zmíněná usnesení Nejvyššího soudu ČR (7 Tdo 1315/2012) a Ústavního soudu ČR (III. ÚS 859/13). Nutnost vyhledávání dalších důkazů v dané trestní věci zmiňuje i Krajské státní zastupitelství v Ostravě v Analýze institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství.¹⁶⁰ V praxi totiž dochází často k tomu, že ostatní obvinění, kteří jsou spolupracujícím obviněným usvědčováni, se jeho výpověď snaží všemi způsoby co nejvíce znevěrohodnit, což s sebou přirozeně nese i nezbytnost realizace dalších důkazů.

Základní zásady trestního řízení nemohou platit rigidně a absolutně ve všech případech. Pokud by tomu tak bylo, trestní řízení by nebylo schopné se dále přirozeně vyvíjet a efektivně reagovat na nové výzvy, kterým musí dnešní společnost čelit, a to včetně organizované kriminality. Vždy je však třeba najít odpovídající vyváženost mezi zájmy na jejím potlačení na straně jedné a učiněním výjimek z některých zásad trestního řízení na straně druhé. Podle mého názoru se účinná úprava institutu spolupracujícího obviněného zdá být v rozporu se zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*, a to pro nedostatečné ukotvení procesních záruk a právní jistoty potenciálního spolupracujícího obviněného.

---

¹⁵⁸ Viz vztah institutu spolupracujícího obviněného k zásadě *nemo tenetur se ipsum accusare* popsany v podkapitole 3.3 této diplomové práce.

¹⁵⁹ Viz vztah institutu spolupracujícího obviněného k zásadě zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností popsany v podkapitole 3.4 této diplomové práce.

¹⁶⁰ Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství (17. 9. 2014, sp. zn. 114/2014), s. 7. O původu této analýzy se dále zmiňují v rámci podkapitoly 4.1.1.1.

4. Některé aspekty účinné úpravy spolupracujícího obviněného

Jak již bylo předestřeno v předchozí části této diplomové práce, účinná úprava institutu spolupracujícího obviněného není zdaleka dokonalá. Cílem následující a zároveň poslední části této diplomové práce je tedy blíže rozvést některé její problematické aspekty a zamyslet se nad její vhodnější úpravou.

Jelikož se těžiště účinné právní úpravy nachází v normách procesních, tvoří první podkapitolu této části diplomové práce text zabývající se některými aspekty ustanovení TŘ. Druhá podkapitola se pak zabývá úpravou obsaženou v TZ, zejména pak otázkami ukládání trestu a nedostatečnou úpravou výkonu trestu odnětí svobody.

4.1 Procesněprávní úprava

Institut spolupracujícího obviněného je v TŘ upraven v jediném paragrafu o třech odstavcích, a sice v § 178a. Systematicky je tato úprava zařazena do části druhé TŘ, jež pojednává o řízení přípravném (§ 157 TŘ a dále), které rozlišuje ve dvou hlavách jednak postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 až § 159b TŘ), jednak jeho zahájení a následný postup a zkrácené přípravné řízení (§ 160 až § 179h TŘ). Jelikož je možné získat status spolupracujícího obviněného pouze v řízení přípravném, resp. pouze formou označení v obžalobě podané státním zástupcem, nachází se příslušná úprava v oddíle sedmém hlavy desáté (resp. v pořadí druhé hlavě druhé části TŘ), který upravuje postup, podmínky a náležitosti podávané obžaloby.

4.1.1 Uplatnění v řízení o zločinech

Podle znění § 178a odst. 1 TŘ může státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího v řízení o zločinech. Podle § 14 odst. 3 TZ jsou zločiny všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny. Přečiny jsou podle § 14 odst. 2 TZ všechny nedbalostní trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let.¹⁶¹

Z výše uvedeného vyplývá, že institut spolupracujícího obviněného nelze využít

---

¹⁶¹ Jak zmiňuje Jelínek, spojení „do 5 let“ je s ohledem na již ustálené obraty TZ i TŘ a možný jazykový výklad těchto slov nevhodné, neboť je možné jej chápat jako „méně než 5 let“. Obrat však ve skutečnosti znamená horní hranici trestní sazby v rozmezí 0 až 5 let, tj. včetně 5 let, a vhodnější úpravou by se spíše jevil obrat „nepřevyšující 5 let“. Viz JELÍNEK, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 36-42. Zpřístupněno z Beck online.

v řízení o přečinu, nýbrž pouze v případě zločinu, potažmo zvláště závažného zločinu. Zvláště závažnými zločiny jsou podle § 14 odst. 3 TZ ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Zvláště závažné zločiny jsou tedy podkategorií zločinů.

Zákonná formulace první věty § 178a odst. 1 TR („V řízení o zločinu může státní zástupce označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný [...]“) a první podmínky pro získání označení spolupracující obviněný v § 178a odst. 1 písm. a) TR („oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny [...]“), mi přijde poněkud neobratná a po novele z roku 2012 umožňující různý výklad. Na první pohled totiž není úplně jasné, ke komu se má „řízení o zločinu“ uvedené v první větě § 178a odst. 1 TR vztahovat, tedy o zločinu které osoby či osob se toto řízení vede, tj. zda jde o řízení o zločinu osoby, která by potenciálně mohla získat označení spolupracující obviněný, pokud by pomohla rozkrýt kriminalitu organizované (zločinecké) skupiny, a to třeba i v jiné, ne zcela související kauze¹⁶², nebo zda jde o řízení o zločinu pouze ve vztahu k dále zmíněné organizované (zločinecké) skupině, jejíž kriminální činnost má být potenciálním spolupracujícím obviněným v řízení o *jejím* údajném zločinu rozkryta. Pro první závěr svědčí jedno z kritérií podle § 178a odst. 1 TR, k nimž má státní zástupce ve svých úvahách, zda někoho za spolupracujícího obviněného vůbec označí, přihlížet. Jedním z nich je totiž „zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal [...]“. Slovo „zda“ by tedy mělo připouštět, že se obviněný na trestném činu, k jehož objasnění se zavázal, vůbec nepodílel. Pro druhý výklad zase svědčí (vedle níže zmíněných argumentů) znění § 178a odst. 1 písm. b) TR, který zmiňuje podmínku, aby se obviněný „doznal k činu, pro který je stíhán [...]“. Myslím, že pokud by tím bylo myšleno, aby se obviněný doznal ke zločinu, o němž je řízení vedeno, zákonodárce by zvolil jinou formulaci, např. „dozná se k *takovému*

---

¹⁶² Např. by tedy šlo o situaci, kdy by se obviněný dopustil trestného činu loupeže podle § 173 odst. 1 TZ a jelikož by měl informace o kriminální činnosti jiných osob, které se jako členové organizované skupiny (v nesouvisející kauze) dopustili trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy ve smyslu § 283 odst. 1, 2 písm. a) TZ, usiloval by o získání označení za spolupracujícího obviněného. Pokud by se však tento obviněný sám nedopustil trestné činnosti ve vztahu k této organizované skupině a v této trestní věci tedy sám nebyl rovněž stíhán, není podle mého názoru možné mu toto označení přiznat. Jinými slovy tedy není možné, aby takový obviněný získal dobrodiní, které s sebou institut spolupracujícího obviněného nese, ve vztahu k jím spáchané loupeži. Tuto jeho součinnost by bylo možné při ukládání trestu zohlednit „pouze“ jako polehčující okolnost ve smyslu § 41 písm. l) TZ, případně § 41 písm. m) TZ (s ohledem na slovo „zejména“ se přiznání této polehčující okolnosti nemusí dle mého názoru vztahovat výlučně na spolupracujícího obviněného).

zločinu“ či „dozná se k zločinu, o němž je řízení vedeno“.¹⁶³

Jsem tedy toho názoru, že správný je druhý výklad. K tomuto závěru mě vede původní podoba ustanovení první věty § 178a odst. 1 TŘ a dále zmíněného písm. a) tohoto ustanovení před novelou z roku 2012, kdy označení osoby za spolupracujícího obviněného ustanovení § 178a odst. 1 TŘ připouštělo v „řízení o zvlášť závažném zločinu“ a první podmínka pro získání tohoto označení pak v § 178a odst. 1 písm. a) TŘ vyžadovala, aby obviněný oznámil státnímu zástupci „skutečnosti, které jsou schopné významně přispět k objasnění *takového* zločinu spáchaného členy organizované skupiny [...]“.¹⁶⁴ Je tedy podle mého názoru zřejmé, že původní úprava připouštěla, byť poněkud nedůsledně¹⁶⁴, pouze druhý výklad. Novela z roku 2012 pak slovo „*takového*“ v § 178a odst. 1 písm. a) TŘ z nějakého důvodu vypustila, což učinilo dnes účinnou úpravu alespoň z mého pohledu poněkud matoucí.

Navíc i z mediálně známých kauz¹⁶⁵, v nichž vystupovali spolupracující obvinění, je zřejmé, že spolupracující obviněný je osoba, která v kauze organizované (zločinecké) skupiny nějak kriminálně působila a v *řízení o zločinu této organizované (zločinecké) skupiny*, kde je stíhána, se rozhodla spolupracovat. Jak dále uvádí i analýza Nejvyššího státního zastupitelství, „řízení o zločinu“ ve smyslu § 178a odst. 1 TŘ se má týkat trestných činů, u jejichž trestněprávní kvalifikace „lze presumovat projevování typických aktivit organizovaného zločinu, jehož cílem je dosažení co největšího zisku či společenského, ekonomického či politického vlivu, při minimalizaci vynaložených nákladů, prostřednictvím nelegálního nebo navenek zastřenému podnikání (drogy, daňová kriminalita, krádeže motorových vozidel, loupeže apod.)“.¹⁶⁶

---

¹⁶³ O problematice dalšího aspektu nejasného vymezení podmínky § 178a odst. 1 písm. b) se dále zmiňuji v podkapitole 4.1.2 této diplomové práce.

¹⁶⁴ Pro úplnou důslednost a jasnost právní úpravy by v původním § 178a odst. 1 písm. a) TŘ býval byl vhodnější text „[...] *takového zvlášť závažného zločinu* [...]“, čímž by se zcela jasně odkázalo na „řízení o zvlášť závažném zločinu“ podle původního znění věty první § 178a odst. 1 TŘ.

¹⁶⁵ Např. v případě podnikatelky Ivany Salačové, která byla spolupracující obviněnou v korupční kauze týkající se rekonstrukce buštěhradského zámku a gymnázia v Hostivicích či v případě Tomáše Březiny, který vystupoval jako spolupracující obviněný v kauze tzv. lihové mafie, šlo o případy, kdy samy tyto osoby byly dle zatím nepravomocných rozsudků kriminálně zapojeny do činnosti, které se organizovaná (zločinecká) skupina věnovala a o *jejímž zločinu* bylo toto řízení vedeno. Tyto osoby tedy byly v těchto případech organizované (zločinecké) skupiny samy stíhány. Viz např. Salačová dostala podmínku a milionový peněžitý trest. *Česká televize* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1518110-salacova-dostala-podminku-a-milionovy-penezity-trest>, Lihový král Březina půjde na 13 let za mříže. *Česká televize* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1640899-lihovy-kral-brezina-pujde-na-13-let-za-mrize>

¹⁶⁶ Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství (17. 9. 2014, sp. zn. 114/2014), s. 6.

V zájmu jednoznačného výkladu by tedy *de lege ferenda* bylo vhodné vztah mezi výše uvedenými ustanoveními obratněji a důsledněji formulovat.

4.1.1.1 Vedlo rozšíření možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného na řízení o zločinu k navýšení četnosti jeho aplikace v praxi?

Původní úprava institutu spolupracujícího obviněného umožňovala jeho využití pouze v řízení o zvlášť závažném zločinu. K rozšíření na řízení o zločinu došlo až novelizací tohoto institutu v roce 2012, a to zákonem č. 193/2012 Sb. Lichnovský tuto změnu označuje za kontroverzní, nesystematickou a krátkozrakou a poukazuje na nedostatečné odůvodnění této změny v důvodové zprávě k této novele, která operovala s předpokladem rozšíření využití tohoto institutu na případy korupce. Jak však zmiňuje Lichnovský, toto užití bylo možné již za úpravy původní, neboť při naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku podle § 331 odst. 3 i 4 TZ bylo možné uložit v prvním případě trest odnětí svobody v rozmezí 3 až 10 let a v druhém případě 5 až 12 let. V obou případech by tak při naplnění kvalifikované skutkové podstaty šlo o spáchání zvlášť závažného zločinu.¹⁶⁷ Tomuto argumentu je třeba dát jen za pravdu, neboť pokud by bylo jediným motivem rozšíření možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného na řízení o zločinu ve vztahu ke „korupčním“ trestným činům¹⁶⁸, mnohé by se tím nezměnilo, neboť ze zde uvedených trestných činů byl v době nabytí účinnosti této novely¹⁶⁹ jediným zločinem při současném naplnění kvalifikované skutkové podstaty jen trestný čin podplacení podle § 332 odst. 1, 2 TZ, zatímco ostatní trestné činy zde uvedené byly v době přijetí této změny přečiny a jsou jimi i dnes.¹⁷⁰ Podle mého názoru je tedy odůvodnění nutnosti

---

¹⁶⁷ LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 48, č. 4, s. 261.

¹⁶⁸ Tedy ve vztahu k trestným činům uvedeným ve hlavě X., díle 3 zvláštní části TZ.

¹⁶⁹ Tedy ke dni 1. září 2012. Pro úplnost bych doplnila, že jediná změna, ke které ve věci trestních sazeb u trestných činů přijetí úplatku, podplacení a nepřímého úplatkářství došlo, byla ukotvena zákonem č. 330/2011 Sb., jímž byla mimo jiné navýšena horní hranice trestní sazby u trestného činu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 TZ z původních 3 na 4 roky, což na jeho využití pro účely řízení podle § 178a odst. 1 TŘ nic nezměnilo, neboť i po této změně šlo stále o přečin. U kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu (§ 331 odst. 3 TZ) pak došlo ke změně vymezení trestní sazby z původních 2 až 8 let na nyníjších 3 až 10 let. V druhém případě tedy došlo ke změně jeho kategorizace ze zločinu na zvlášť závažný zločin, nicméně tato změna byla účinná již 10 měsíců před účinností novely institutu spolupracujícího obviněného ze září roku 2012.

¹⁷⁰ Z trestných činů uvedených v Hlavě X., díle 3 zvláštní části TZ je konkrétně přečinem trestný čin přijetí úplatku při naplnění základních skutkových podstat podle § 331 odst. 1 a odst. 2 TZ. Podobně je

novely rozšířením využití daného institutu o pouze jediný zločin velmi pochybné.

Předpoklad rozšíření užívání tohoto institutu vyslovil i Vantuch.¹⁷¹ Teze, že možnost využití institutu spolupracujícího obviněného i v řízení o zločinech povede k podstatnému navýšení hojnosti jeho aplikace v praxi, však nelze jednoznačně potvrdit, ani vyvrátit. Pro tento účel by musela být dostupná statistická data, která by srovnávala četnost využití tohoto institutu v jednotlivých letech od ledna 2010 po současnost. Pokud by taková statistika nárůst četnosti jeho užití skutečně prokázala, ani v takovém případě by nebylo podle mého názoru možné jednoznačně konstatovat, že příčinou je pouze skutečnost, že institut může být od září 2012 využit i v řízení o zločinech, tedy nikoliv jen v řízení o zvlášť závažných zločinech. Počáteční zdrženlivost při jeho aplikaci v praxi (vůbec poprvé bylo dobrodiní s tímto institutem spojené uplatněno až celý rok poté, co jeho úprava vstoupila v lednu 2010 v účinnost) by totiž bylo možné přisuzovat i postupnému nabírání zkušeností orgány činnými v trestním řízení v souvislosti s nově zavedenou právní úpravou (spolu s institutem spolupracujícího obviněného totiž v lednu 2010 nabyl účinnosti i nový TZ). Počáteční konzervativní přístup v průběhu roku 2010 bych tedy nepovažovala za překvapivý.

Vyšší vypovídající hodnotu by však měla statistika, která by uváděla poměr četnosti užití institutu spolupracujícího obviněného v řízení o zločinu na straně jedné a v řízení o zvlášť závažném zločinu na straně druhé. S dotazem na existenci takové statistiky jsem kontaktovala Nejvyšší státní zastupitelství, které mi odpovědělo zasláním interní analýzy tohoto institutu ze září 2014 (Příloha č. 1). Tato analýza byla zpracována jeho analytickým a legislativním odborem v souvislosti s rekodifikací trestního procesu v České republice. Jelikož problematika institutu spolupracujícího obviněného není předmětem standardního statistického sledování a vyhodnocování, je uvedená analýza shromážděním podkladů a poznatků celé soustavy státního zastupitelství. Na této analýze tedy participovala okresní, krajská a vrchní státní zastupitelství.

Vypracovaná analýza uvádí, že v období mezi lednem 2010 a srpnem 2014 byl institut spolupracujícího obviněného uplatněn přinejmenším ve 43 trestních věcech, kde byla podána obžaloba, a to ve vztahu k 48 takto označeným obviněným (Příloha č. 2).

---

při naplnění základní skutkové podstaty přečinem i trestný čin podplacení podle § 332 odst. 1 TZ. Přečinem je i trestný čin nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 1 a odst. 2 TZ.

¹⁷¹ VANTUCH, P. Institut spolupracujícího obviněného a návrh na jeho novelizaci. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2011, roč.15, č. 10, s. 7.

Tato statistika je však aktuální pouze k srpnu 2014. V následujících 18 měsících došlo zcela jistě k nárůstu četnosti využití tohoto institutu, nicméně relevantní statistická data v tomto ohledu bohužel nejsou dostupná.

4.1.1.2 Jakých trestných činů se „řízení o zločinu“ ve smyslu § 178a odst. 1 TŘ typicky týká?

Výše uvedená analýza Nejvyššího státního zastupitelství bohužel neobsahuje srovnání četnosti užití zkoumaného institutu v jednotlivých typech řízení. Určité závěry však lze dovodit alespoň z grafu, který znázorňuje, jakého typu trestné činnosti se týkala řízení, kde byl obviněný označen za spolupracujícího (Příloha č. 3).

Přílohy č. 2 a 3 ukazují, že z 43 trestních věcí, kde byl institut spolupracujícího obviněného využit, se téměř polovina týkala drogové kriminality, kterou představují trestné činy § 283 až § 287 TZ. Tabulka v Příloze č. 4 pak znázorňuje, zda se v případě těchto trestných činů jedná o přečiny, zločiny či zvlášť závažné zločiny.

V ustanoveních žádného ze zkoumaných trestných činů, které uvádím v tabulce Přílohy č. 4, nedošlo v období mezi lednem 2010 a srpnem 2014 ke změně hranic, v rámci nichž je možné trest odnětí svobody uložit. Z tabulky je patrné, že institut spolupracujícího obviněného může být v případě drogové kriminality využit jen tehdy, pokud se řízení týká trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle § 283 TZ, a to za předpokladu, že dojde k naplnění některé z jeho kvalifikovaných skutkových podstat. Ve všech třech případech by se jednalo o zvlášť závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 TZ. Podobně by tomu bylo i při naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy podle § 286 TZ. V řízení o trestném činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní podle § 285 TZ spolupracující obviněný vystupovat nemůže, neboť i v případě naplnění některé z kvalifikovaných skutkových podstat se jedná o „pouhé“ přečiny. Zločinem je trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy podle § 284 odst. 1 či 2 TZ, pokud dojde k současnému naplnění jeho kvalifikované skutkové podstaty podle odst. 4. S ohledem na znění základních skutkových podstat tohoto trestného činu, které předpokládají přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů „neoprávněně pro vlastní potřebu“ docházím k závěru, že řízení ve smyslu

§ 178a odst. 1 TZ se tohoto zločinu týkat nebude. Zločinem je i trestný čin šíření toxikomanie dle § 287 odst. 1 TZ, pokud dojde k naplnění jeho kvalifikované skutkové podstaty podle odst. 3. S ohledem na vymezení předmětu útoku tohoto zločinu, kterým je dítě mladší patnácti let, si lze spíše ztěžji představit, že řízení ve smyslu § 178a odst. 1 TŘ by se týkalo právě tohoto zločinu. Z výše uvedeného tedy docházím k závěru, že řízení v trestních věcech v grafu uvedené drogové kriminality se zřejmě jednalo o převážně (pokud ne zcela) o zvlášť závažné zločiny.

Podstatně menší skupinu trestné činnosti, o níž bylo ve sledovaném období řízení ve smyslu § 178a odst. 1 TŘ vedeno, představuje majetková kriminalita (8 trestních věcí) a daňová kriminalita (6 trestních věcí). První skupina je z mého pohledu vymezena příliš obecně a může zahrnovat dosti širokou škálu trestných činů. Pro tyto účely by zpracování tabulky podobné té, kterou uvádím v Příloze č. 4, bylo poměrně problematické, zejména pak s ohledem na omezený rozsah této práce. Daňovou kriminalitu, kterou znázorňuje modře vybarvená část grafu v Příloze č. 3, představují zřejmě trestné činy podle § 240 a § 241 TZ.¹⁷² Trestný čin nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§ 243 TZ) je totiž i při naplnění jeho kvalifikované skutkové podstaty „pouhým“ přečinem. Uvedených 6 trestních věcí se tak muselo týkat řízení o trestném činu podle § 240 odst. 1, 2¹⁷³ TZ (zločin), § 240 odst. 1, 3 TZ (zvlášť závažný zločin)¹⁷⁴ či § 241 odst. 1, 3 TZ (zločin). V případě daňové kriminality je tedy skutečně možné, že se určitý podíl těchto trestních věcí týkal zločinů. Přesto však na základě výše uvedené analýzy docházím k závěru, že řízení ve smyslu § 178a odst. 1 TŘ se i dnes koná zejména a převážně o zvlášť závažných zločinech. Možnost využití institutu spolupracujícího obviněného v řízení o zločinu jeho praktickou aplikaci určitě rozšířilo, což ostatně uvádí ve svých stanoviscích i některá státní zastupitelství, které předmětná analýza cituje. Že by však toto rozšíření bylo zvláště markantní, již však jednoznačně prokázat nelze.

---

¹⁷² U žádného z těchto trestných činů nedošlo během sledovaného období ke změně, která by se týkala vymezení hranic sazeb trestu odnětí svobody.

¹⁷³ Podle písm. a), b) či c) tohoto odstavce (či dle kombinace těchto písmen).

¹⁷⁴ Pochopitelně se mohlo jednat i o zvlášť závažný zločin ve smyslu § 240 odst. 1, 2 [písm. a) či/a písm. b)], odst. 3 TZ.

4.1.2 Podmínky označení za spolupracujícího obviněného

Podmínky označení obviněného za spolupracujícího jsou vymezeny v § 178a odst. 1 TR. Vedle toho, že se musí jednat, jak již bylo blíže analyzováno v předcházející podkapitole, o řízení o zločinu, musí potenciální spolupracující obviněný splnit řadu povinností, aby státní zástupce vůbec o takovém označení mohl uvažovat.

První podmínkou podle písm. a) výše uvedeného ustanovení je, že obviněný státnímu zástupci oznámí skutečnosti, jež jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Pojem „organizovaná skupina“ není v TZ definován. Judikatura jej však vykládá jako „sdružení více osob, v němž je provedeno určité rozdělení úloh mezi jednotlivé členy a jehož činnost se v důsledku toho projevuje určitou plánovitostí a koordinovaností a jímž se spáchání činu usnadňuje a zvyšuje se pravděpodobnost dosažení sledovaného cíle”.¹⁷⁵ Co se rozumí spojením „ve prospěch organizované zločinecké skupiny“ definuje § 107 odst. 1 TZ. Pachatelem trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny¹⁷⁶ je ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny, nebo ten, kdo takový čin spáchal vědomě se členem organizované zločinecké skupiny anebo v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat.

---

¹⁷⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 28. května 1976, sp. zn. 4 To 13/76. Bližší vymezení organizované skupiny pak uvádí rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. července 1985, sp. zn. 11 To 51/85: „Organizovaná skupina je kvalifikovaným případem spolupachatelství, popř. účastenství na trestném činu. Jejimi členy tedy mohou být jen osoby trestně odpovědné. Předpokladem pro naplnění znaku organizovaná skupina tedy je, aby šlo nejméně o tříčlenné sdružení trestně odpovědných osob, jejich vzájemná součinnost na realizované trestné činnosti by navíc vykazovala takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající podrobné rozdělení a koordinaci úloh jednotlivých pachatelů, že by tyto okolnosti význačně zvyšovaly pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost.“

¹⁷⁶ Organizovaná zločinecká skupina je definována v § 129 TZ. Její vymezení v tomto ustanovení je víceméně podobné tomu, které již učinila soudní praxe ve vztahu k „organizované skupině“ (viz výše). Rozdíl bych spatřovala zejména v tom, že organizovaná zločinecká skupina se zaměřuje na „soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti“. V případě „organizované skupiny“ však komentářová literatura zmiňuje, že tato nemusí mít trvalý charakter a jejím prostřednictvím lze spáchat i ojedinělý, jednorázový trestný čin. Pro spáchání trestného činu jako „člen organizované skupiny“ není třeba ani výslovného přijetí za jejího člena a stačí „pouze“ neformální (třeba i konkludentní) podíl na její činnosti. Viz ŠÁMAL P. a kol. *Trestní zákoník, 2. vydání*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 568.

Jak uvádí Schramhauser, předpokladem naplnění této podmínky podle § 178a odst. 1 písm. a) TŘ je, aby obviněný podal takové informace, které jsou pro státního zástupce nové.¹⁷⁷ Logicky by totiž nebylo účelné a žádoucí, aby dobrodini s tímto institutem související bylo přiznáno osobě, která sdělí skutečnosti, které jsou buď orgánům činným v trestním řízení již známé, nebo nejsou natolik zásadní, aby u nich vůbec existoval předpoklad objasnění projednávaného případu. Jak však Schramhauser dále podotýká, obviněný nemůže vědět, v jaké fázi se z hlediska důkazní situace dané řízení nachází, tj. zda skutečnosti, které by případně byl ochoten sdělit, jsou vůbec způsobilé výše uvedenou podmínku naplnit. Tato komunikace mezi oběma stranami probíhá na zcela neformální bázi a od obviněného předpokládá notnou dávku důvěry v postup a motivaci orgánů činných v trestním řízení, z jejichž strany je v zájmu zachování spravedlivého procesu zase vyžadován jasný a otevřený přístup, kterým obviněný nebude uváděn v omyl.¹⁷⁸ Zase na druhou stranu není možné a už vůbec ne žádoucí, aby v zájmu takového přístupu orgány činné v trestním řízení zcela „odkryly své karty“ a obviněnému předestřely aktuální důkazní situaci. *De lege ferenda* se tedy nabízí, aby zákon blíže specifikoval, jaké skutečnosti budou typově považované za způsobilé „významně přispět k objasnění zločinu“. Za takové skutečnosti bych považovala např. informace o údajných pachatelích takového zločinu, způsobu jeho provedení apod.

Součástí podmínky označení za spolupracujícího obviněného je podle § 178a odst. 1 písm. a) TŘ dále to, aby se obviněný zavázal k tomu, že v přípravném řízení i řízení před soudem podá o výše zmíněných skutečnostech úplnou a pravdivou výpověď. Zákon nestanoví, jakou formou má být tento závazek učiněn. Byť mi není známo, jak tato komunikace v praxi probíhá, předpokládám, že je tento závazek obviněného zaznamenán v protokolu podle § 55 odst. 1 TŘ, neboť § 178a TŘ nestanoví jinak. *De lege ferenda* by však myslím bylo vhodné protokolaci tohoto úkonu výslovně ukotvit, aby se předešlo neformálním dohodám a případným nejasnostem ohledně naplnění této podmínky. Ta by mohla být následně významná, pokud by došlo ke změně nyní dosti

---

¹⁷⁷ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

¹⁷⁸ Tím mám na mysli, že orgány činné v trestním řízení nesmí postupovat tak, aby z obviněného „vylákaly“ nějaké informace, aniž by zde byl úmysl mu toto označení vůbec přiznat. Navíc ze strany policejního orgánu půjde vždy o pouhé sliby, neboť dané označení může přiznat pouze státní zástupce v podávané obžalobě. Klamavý a účelový postup ze strany orgánů činných v trestním řízení by byl dle mého názoru v rozporu se zásadou zákazu sebeobviňování, jak zmiňuji i v podkapitole 3.3.

problematického rozhodnutí státního zástupce o pozbytí označení za spolupracujícího obviněného a zavedení přezkumu tohoto jeho rozhodnutí soudem (opět jde pouze o vhodnou úpravu *de lege ferenda*).¹⁷⁹

Podmínkou podle § 178a odst. 1 písm. b) TŘ je, aby se obviněný doznal k *činu*, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě. Z textu není patrné, zda se „*činem*, pro který je stíhán“ myslí zločin ve vztahu k organizované (zločinecké) skupině (§ 178a odst. 1 písm. a) TŘ) nebo zda čin, pro který je obviněný stíhán, může být i „pouhým“ přečinem ve smyslu § 14 odst. 2 TZ. Podobně jako Kuchta¹⁸⁰ se v tomto ohledu přikláním k druhé interpretaci. Pokud by se totiž obviněný musel doznávat ke zločinu ve vztahu k organizované (zločinecké) skupině, vlastně by tím byli znevýhodněni pachatelé přečinů, tedy pachatelé méně závažných trestných činů, neboť ti by tuto podmínku nemohli nikdy naplnit, čímž by se nedůvodně omezovalo využití tohoto institutu. Navíc si myslím, že dobrodiní s tímto označením spojené je i s ohledem zejména na ochrannou funkci případně uloženého trestu, která by byla v důsledku užití tohoto institutu oslabena, méně problematické přiznat pachateli přečinu, než pachateli zločinu či dokonce zvláště závažného zločinu.

Podmínkou podle § 178a odst. 1 písm. c) TŘ je, aby obviněný prohlásil, že se svým označením za spolupracujícího obviněného souhlasí. S tímto prohlášením nevidím problém, snad jen by podobně jako v případě jeho závazku podat v přípravném řízení a řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď (§ 178a odst. 1 písm. a) TŘ) bylo vhodné výslovně ukotvit formu tohoto souhlasu.

Poměrně často bývá z řad odborné veřejnosti *de lege ferenda* navrhováno, že další podmínkou označení obviněného za spolupracujícího by mělo být, že tento jako spolupracující nikdy dříve označen nebyl. Tento názor zastává např. Jelínek¹⁸¹, Bouda¹⁸² či Schramhauser¹⁸³. S tímto návrhem nelze než souhlasit, neboť opakované

---

¹⁷⁹ Tomuto nedostatku právní úpravy se dále věnuji v podkapitole 4.1.5 této diplomové práce.

¹⁸⁰ KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 111.

¹⁸¹ JELÍNEK, J. Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*. 2012, roč. 45, č. 4, s. 256.

¹⁸² BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti - obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 224.

¹⁸³ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

označení osoby za spolupracujícího obviněného významně podkopává její důvěryhodnost a zvyšuje riziko naprosté účelovosti jejího zájmu. Pokud by se taková osoba dopustila trestné činnosti i po soudním rozhodnutí věci, kde měla postavení spolupracujícího obviněného, opětovné přiznání tohoto dobrodiní by ani s ohledem na absenci jejího polepšení nebylo žádoucí. Osobně bych považovala za vhodné, aby další možnou podmínkou byla i povinnost obviněného zavázat se k náhradě škody či odčinění újmy způsobené poškozenému trestným činem, k němuž bylo v souladu s ustanovením § 178a odst. 1 písm. b) TŘ učiněno doznání.

4.1.3 Může být mladistvý či právnická osoba spolupracujícím obviněným?

Jak zmiňuje Vondruška, nejasná zůstává otázka, zda může mít postavení spolupracujícího obviněného právnická osoba.¹⁸⁴ Komentářová literatura se k této věci vyjadřuje poměrně nejasně, neboť „nevylučuje užití označení ani v případě řízení proti právnické osobě, ani v případě řízení ve věci mladistvých“.¹⁸⁵ Z toho však není patrné, zda je tím myšleno, že není vyloučeno, aby někdo jako spolupracující obviněný v těchto typech řízení vůbec vystupoval, nebo že není vyloučeno, aby sama právnická osoba nebo sám mladistvý tento status získal. Text komentáře bych pochopila prvním způsobem, nicméně v takovém případě bych k nejasnostem neviděla žádný důvod, neboť aby někdo vystupoval vůči právnické osobě nebo mladistvému jako spolupracující obviněný, není v příslušných trestních zákonech vyloučeno.¹⁸⁶

Otázka, zda označení spolupracující obviněný může získat sama právnická osoba nebo sám mladistvý, je již komplikovanější. V případě mladistvého by tomu podle mého názoru mohl být překážkou § 3 odst. 4 ZSVM. Musela by tedy panovat jistota o tom, že mladistvý takové označení plně chápe, tj. že si je ve vazbě na § 178a odst. 3 TŘ vědom podstaty tohoto označení a důsledků svého postupu, stejně jako

---

¹⁸⁴ VONDRUŠKA, F. K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. *Právní rozhledy*. 2011, č. 13, s. 464. Zpřístupněno z Beck online.

¹⁸⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání*. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 2317.

¹⁸⁶ Těmito trestními zákony mám pochopitelně na mysli zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“) a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „TOPO“). Vztah k ostatním zákonům je v případě prvně uvedeného zákona vyjádřen v jeho § 1 odst. 3, podle něhož v případě, kdy není stanoveno tímto zákonem jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů. Podobné ustanovení obsahuje i § 1 odst. 2 TOPO. Dané ustanovení navíc i vyžaduje, aby užití TZ či TŘ nebylo vyloučeno z povahy věci.

povinností, které se na toto privilegované postavení váží. S ohledem na zatím nedostatečné procesní ukotvení tohoto institutu, zejména pak ve vazbě na reálnou možnost porušení zásady sebeobviňování¹⁸⁷ a zcela nevýhodné postavení obviněného do okamžiku podání obžaloby (stejně jako nedostatečné procesní ukotvení dalšího postupu státního zástupce)¹⁸⁸, se mi jeví označení mladistvého jako spolupracujícího obviněného nevhodné. Ostatně v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku, nelze mimo jiné ani sjednat dohodu o vině a trestu.¹⁸⁹ Mezi oběma instituty bych viděla jistou podobu co do požadavků, jež jsou na obviněného kladeny.

Pokud jde o postavení právnické osoby v pozici spolupracujícího obviněného, možnou překážku získání tohoto označení bych viděla v § 1 odst. 2 TOPO, podle něhož není možné použít ustanovení TZ a TŘ tam, kde by to povaha věci vylučovala. Komentář k tomuto ustanovení TOPO zmiňuje, že v řízení proti právnické osobě se použijí „zejména ta ustanovení TŘ, která se týkají základních zásad trestního řízení a ty procesní instituty a postupy upravené v TŘ, které nejsou bezprostředně vázány na obviněné – fyzické osoby“.¹⁹⁰ Tato úvaha by tedy svědčila pro závěr, že právnická osoba takto označena být nemůže. K tomuto závěru mě vede i úvaha, že právnické osobě není možné uložit trest odnětí svobody¹⁹¹, tudíž pro ní možnost dobrodiní obligatorního mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 4 TZ ani nepřipadá v úvahu.

Nabízí se tak možnost dobrodiní upuštění od potrestání podle ustanovení § 46 odst. 2 TZ. Upuštění od potrestání v praxi znamená, že ačkoliv dojde k vyslovení viny, není pachateli uložen žádný trest.¹⁹² Ve vztahu k právnické osobě si tak lze představit situaci, kdy by jí hrozil některý z trestů vyjmenovaných v § 15 odst. 1 TOPO, ale pro naplnění podmínek podle § 46 odst. 2 TZ jí žádný trest uložen nebyl. Skutečnost, že by teoreticky tento postup v případě právnické osoby možný byl, odvozují analogicky s ohledem na přípustnost upuštění od potrestání ve vztahu k právnické osobě podle § 46

---

¹⁸⁷ Této problematice se blíže věnuji v podkapitole 3.3 této diplomové práce.

¹⁸⁸ Této problematice se blíže věnuji v podkapitolách 4.1.4 a 4.1.5 této diplomové práce.

¹⁸⁹ § 63 ZSVM.

¹⁹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2012, s. 73.

¹⁹¹ § 15 odst. 1 TOPO.

¹⁹² To však i s ohledem na rozdělení trestních sankcí podle § 36 TZ na tresty a ochranná opatření nevylučuje, aby bylo uloženo právě ochranné opatření, kterým v případě právnické osoby může být zabráněno věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 15 odst. 2 TOPO).

odst. 1 TZ, které komentářová literatura „nevylučuje“. ¹⁹³ Účinná úprava § 46 odst. 2 TZ však obsahuje ustanovení, že použití § 48 odst. 1 TZ není ukotvením možnosti upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného dotčeno. Jinými slovy, soud může ve vztahu ke spolupracujícímu obviněnému stále rozhodnout alespoň o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem. S ohledem na to, jak má takový dohled podle § 48 odst. 4 TZ probíhat, si lze jen těžko představit, že by se toto ustanovení mohlo v praxi na právnickou osobu vztahovat. Zákonodárce však na ustanovení o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, jenž se v praxi může vztahovat pouze na fyzické osoby, v § 46 odst. 2 TZ neopomněl odkázat, což mě vede k závěru, že jeho úmyslem zřejmě ani nebylo, aby byl institut spolupracujícího obviněného v podobě právnické osoby vůbec využíván. Právnické osoby jsou fiktivní povahy a domnívám se, že ustanovení § 178a TŘ se pro zde vymezené podmínky a postup může vztahovat jen k obviněnému coby fyzické osobě. Pro shora uvedené důvody jsem tedy toho názoru, že právnická osoba nemůže být jako spolupracující obviněný vůbec označena.

4.1.4 Výslech obviněného

Výslech obviněného před jeho možným označením za spolupracujícího upravuje § 178a odst. 3 TŘ. Tento výslech provádí státní zástupce a má se týkat jeho oznámení (§ 178a odst. 1 písm. a) TŘ) a doznání (§ 178a odst. 1 písm. b) TŘ). Další obsah výslechu má poučovací povahu, tj. obviněný je poučen o svých právech a vyslechnut, zda si je vědom důsledků svého postupu, podstaty označení za spolupracujícího obviněného, povinnosti setrvat na svém doznání a povinnosti dodržet závazky uvedené v § 178a odst. 1 TŘ, které pokud poruší ať už v přípravném řízení, nebo v řízení před soudem, nebude dále za spolupracujícího obviněného považován.

Upravenou poučovací povinnost státního zástupce považuji z hlediska ochrany obviněného a v zájmu dodržení práva na spravedlivý proces za velmi důležitou a dále bych ji rozšířila. Častým důvodem, proč někteří obvinění spolupracují s orgány činnými v trestním řízení odmítají, je jejich strach z odvety osob, jež svými kroky v přípravném

---

¹⁹³ ŠÁMAL P. a kol. *Trestní zákoník, 2. vydání*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 635. *De lege ferenda* by bylo s ohledem na § 1 odst. 2 TOPO vhodné možnost upuštění od potrestání v případě právnických osob výslovně ukotvit, a to s ohledem na některé podmínky, které se na postup podle § 46 odst. 1 TZ váží. Reálné naplnění některých z nich si totiž lze představit pouze ve spojení s fyzickou osobou (konkrétně podmínku projevené lítosti pachatele a podmínku, kdy s ohledem na jeho dosavadní život lze očekávat, že již pouhé projednání věci postačí k jeho nápravě a ochraně společnosti).

řízení, potažmo i v řízení před soudem, usvědčují.¹⁹⁴ Pokud by však bylo možné spolupracujícího obviněného považovat za ohroženou (a potažmo chráněnou) osobu podle § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka, bylo by jej o možnosti ochrany v zájmu zvýšení jeho motivace vhodné poučit. Zda se však toto ustanovení na spolupracujícího obviněného skutečně může vztahovat, však není úplně jasné a v případě mediálně známých kauz jsem se nikde nesetkala se zmínkou, že by se některému ze spolupracujících obviněných této ochrany dostávalo. V odpovědi na tuto otázku zřejmě existuje i rozpor v řadách odborné veřejnosti. Nett¹⁹⁵ či Korbel¹⁹⁶ tuto ochranu výslovně připouští, stejně jako tak činí olomoucký státní zástupce Miroslav Stoklásek¹⁹⁷, který zastupoval veřejnou žalobu v kauze tzv. lihové mafie. Kuchta¹⁹⁸ však zmiňuje, že by o ochranu spolupracujícího obviněného výše zmíněný zákon bylo vhodné doplnit. Vantuch ochranu spolupracujícího obviněného připouští, ale zároveň zmiňuje, že v praxi se nesetkal s případem, kdy by orgány činné v trestním řízení byly ochotné tuto ochranu přiznat, a to z toho důvodu, že není výslovně připuštěna.¹⁹⁹ Myslím si, že ačkoliv ze znění § 2 odst. 1 písm. a) uvedeného zákona²⁰⁰ by se tato ochrana dovodit dala, bylo by samozřejmě vhodnější odpověď na tuto otázku vyřešit jasným ukotvením této ochrany i ve vztahu ke spolupracujícímu obviněnému, a to v zájmu zvýšení jeho motivace a efektivity využití daného institutu. O této možnosti by měl být potenciální spolupracující obviněný poučen.

Na určitou nedůslednost úpravy ustanovení § 178a odst. 3 TR upozorňuje

---

¹⁹⁴ TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 10

¹⁹⁵ NETT, A. (2010). Spolupracující obviněný: přínosy a rizika nové právní úpravy. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 123.

¹⁹⁶ V Česku letos padl první rozsudek, který osvobodil spolupracujícího obviněného. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/zprava/institutu-spolupracujiciho-obvineneho-vyuzilo-v-cesku-uz-asi-50-lidi-jeden-se-vyhnul-vezeni--1388106>

¹⁹⁷ Tomáš Březina přešel na druhou stranu, popsal státní zástupce zrod spolupracujícího obviněného. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/385047-tomas-brezipina-presel-na-druhou-stranu-popsal-statni-zastupce-zrod-spolupracujiciho-obvineneho.html>

¹⁹⁸ KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 106.

¹⁹⁹ VANTUCH, P. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2012, roč. 16, č. 7-8, s. 19-29. Zpřístupněno ze systému ASPI.

²⁰⁰ Toto ustanovení konkrétně říká, že ohroženou osobu pro se účely daného zákona považuje osoba, která „podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení [...]“.

Schramhauser.²⁰¹ Ustanovení totiž říká, že „jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného“. Nicméně s ohledem na skutečnost, že o tomto označení může státní zástupce rozhodnout až v obžalobě, není dost dobře možné, aby obviněný své označení ztratil, když před podáním obžaloby být spolupracujícím obviněným ani nemůže. Výše uvedené ustanovení by dávalo smysl leda při výkladu, že spolupracující obviněný toto označení ztratí, pokud vyjde dodatečně (tedy až po podání obžaloby) najevo, že své závazky porušil již v přípravném řízení. Např. by mohlo jít o situaci, kdy by se výpověď obviněného v přípravném řízení ukázala být neúplnou či nepravdivou nebo kdyby mezi jeho výpovědí v přípravném řízení a řízení před soudem existovaly rozpory. Logicky by pak jedna z těchto výpovědí byla minimálně méně pravdivá a úplná a mohlo by se tak jednat o důvod pro pozbytí označení za spolupracujícího obviněného.

4.1.5 Rozhodnutí státního zástupce

§ 178a odst. 1 TŘ stanoví, že státní zástupce může obviněného označit za spolupracujícího až (a pouze) v obžalobě. Dále ze slov „před tím, než státní zástupce obviněného označí [...]“ v § 178a odst. 3 TŘ vyplývá, že před a ani po provedeném výslechu nemá obviněný jistotu, že bude za spolupracujícího označen, neboť státní zástupce tak *může* učinit pouze v podávané obžalobě, tedy až po provedeném výslechu. Myslím si, že v této pozici má pak obviněný neúměrné množství povinností, jimiž si s ohledem na fakt, že zákonná úprava neobsahuje ustanovení, podle něhož by se k jeho dostavadním krokům v případě nezískání kýženého označení nepřihlíželo, může i uškodit. Tento názor nezastávám snad proto, že bych byla příznivcem „vstřícnějšího“ přístupu k obviněnému, ale především z toho důvodu, že taková koncepce daného institutu není z mého pohledu dostatečně motivující, a tudíž dosti omezuje efektivitu jeho využití. *De lege ferenda* by proto bylo vhodné, aby označení obviněného za spolupracujícího bylo možné udělit nikoliv až (a pouze) v obžalobě, ale již v samotném průběhu přípravného řízení před podáním obžaloby, stejně jako by tato možnost měla existovat i v řízení před soudem. Ze všech výtek, o nichž jsem se ve vztahu k účinné úpravě tohoto institutu dočetla, se mi tato zdá být jednou z nejčastějších, a to dle mého

---

²⁰¹ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

názoru zcela oprávněně. Na vhodnost této změny poukazuje řada odborníků, např. Lichnovský²⁰², Schramhauser²⁰³, Kristková²⁰⁴, Kuchta²⁰⁵ či Nett²⁰⁶.

Ukotvení možnosti označit obviněného za spolupracujícího již v přípravném řízení před podáním obžaloby by jistě zvýšilo jeho motivaci z hlediska zkrácení doby čekání, než bude určeno, v jakém právním postavení se vlastně nachází. S ohledem na účel užití institutu, jímž je rozkrytí trestné činnosti organizované (zločinecké) skupiny, není žádný důvod, proč by toto označení nebylo možné získat i v řízení před soudem, neboť i v této fázi trestního řízení může vyvstat důkazní nouze.

Především je však třeba, aby se o tom, že obviněný bude označen za spolupracujícího, nebo že toto označení naopak pozbývá, formálně rozhodlo. Dle účinné úpravy není totiž rozhodnutí státního zástupce přezkoumatelné, což je jí také poměrně často vytýkáno.²⁰⁷ *De lege ferenda* by tedy bylo vhodné, aby v přípravném řízení před podáním obžaloby státní zástupce označil obviněného za spolupracujícího usnesením, kde by tento svůj postup odůvodnil. Podobně by tak učinil i v případě, kdy by pro toto označení neshledal důvody, ale obviněný o toto označení sám žádal.²⁰⁸ V řízení před soudem by pak o tomto označení rozhodoval usnesením soud. Usnesením by v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soud mohl rozhodnout o tom, že obviněný své označení pro porušení svých závazků pozbývá. Ve všech případech by se tedy jednalo o formalizované rozhodnutí (tedy usnesení), vůči němuž by byla přípustná stížnost. S ohledem na požadavek § 141 odst. 2 TŘ by bylo nutné možnost podání stížnosti i výslovně připustit.

---

²⁰² LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 48, č. 4, s. 262-263.

²⁰³ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

²⁰⁴ KRISTKOVÁ, A. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2014, č. 12, s. 4-13. Zpřístupněno ze systému ASPI.

²⁰⁵ KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 111.

²⁰⁶ NETT, A. (2010). Spolupracující obviněný: přínosy a rizika nové právní úpravy. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního*, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 126.

²⁰⁷ LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 48, č. 4, s. 263; KRISTKOVÁ, A. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2014, č. 12, s. 4-13. Zpřístupněno ze systému ASPI.

²⁰⁸ Nebo by bylo vhodné, aby o svém stanovisku obviněného alespoň vyrozuměl. Takový postup upravuje § 175a odst. 1 TŘ v případech, kdy státní zástupce neshledá návrh obviněného na sjednání dohody o vině a trestu důvodným.

4.2 Hmotněprávní úprava

Hmotněprávní úprava institutu spolupracujícího obviněného se týká problematiky možných důsledků, s nimiž je toto označení spojeno, tedy ukládání trestu. S ohledem na cennost informací, které by spolupracující obviněný mohl poskytnout, a rizika, která pro něj jeho spolupráce ze strany organizované (zločinecké) skupiny nese, je třeba jej pozitivně motivovat ve smyslu zmírnění důsledků, které mu doznání k činu a spolupráce s orgány činnými v trestním řízení může přinést. Stát tak sice na jednu stranu rezignuje na přiměřenost trestní sankce za spáchaný trestný čin, na druhou stranu bez přiznání jakéhokoliv dobrodiní by obvinění neměli žádnou motivaci ke spolupráci. Poslední podkapitola této diplomové práce se tedy zabývá otázkou, zda je účinná úprava potrestání (či naopak nepotrestání) spolupracujícího obviněného adekvátní a spravedlivá a zda není příliš benevolentní.

Hmotněprávní zohlednění spolupráce spolupracujícího obviněného upravuje TZ hned v několika ustanoveních. § 39 odst. 1 TZ ve věci obecných zásad pro ukládání trestu stanoví kritéria, k nimž musí soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlížet. Pokud byl obviněný jako spolupracující označen, je tímto kritériem míra významu jeho přispění k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Podle ustanovení § 41 písm. m) TZ je pak přispění obviněného, zejména potom v pozici spolupracujícího obviněného, k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, polehčující okolností.

Problematiku mimořádného snížení trestu odnětí svobody upravuje § 58 odst. 4 TZ, možné upuštění od potrestání potom § 46 odst. 2 TZ. Těmito tématy a úvahami *de lege ferenda* se zabývají samostatné podkapitoly této diplomové práce. Problémem absence zvláštních podmínek výkonu trestu odnětí svobody se pak zabývá její poslední podkapitola.

4.2.1 Mimořádné snížení trestu odnětí svobody

Mimořádné snížení trestu odnětí svobody spočívá v jeho snížení pod dolní hranici stanovené trestní sazby. TZ stanoví v tomto směru v § 58 odst. 3 limity

takového snížení. Tyto limity, pod něž soud trest odnětí svobody vyměřit nemůže, se váží na výši stanovené dolní hranice trestu odnětí svobody. Těmito limity však soud v případě pachatele, který byl označen za spolupracujícího obviněného, vázán není. Ustanovení § 58 odst. 4 TZ, které problematiku mimořádného snížení trestu odnětí svobody u pachatele označeného jako spolupracující obviněný upravuje, vymezuje i vlastní zvláštní podmínky pro tento postup.

První podmínkou aplikace § 58 odst. 4 TZ je, aby byl pachatel jako spolupracující obviněný vůbec označen. Dále tato osoba musí splnit podmínky vymezené v § 178a odst. 1 TŘ a podat v přípravném řízení a řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. V tomto směru dané ustanovení vymezuje i kritéria, která soud musí vzít při svých úvahách o mimořádném snížení trestu odnětí svobody v potaz. Těmito kritérii jsou:

- a) povaha trestného činu uvedeného v doznání pachatele²⁰⁹;
- b) porovnání tohoto trestného činu vůči zločinu, který spáchali členové organizované skupiny či který byl spáchán ve spojení s organizovanou skupinou či ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění pachatel přispěl;
- c) význam takového jednání;
- d) osoba pachatele;
- e) okolnosti případu, zejména pak jakým způsobem se pachatel podílel na zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil.

Ustanovení § 58 odst. 4 TZ bylo zákonem č. 193/2012 Sb. novelizováno. Změna se týkala především úpravy původního spojení „soud může snížit“ na „soud sníží“ a dále již výslovného odkazu na podmínky uvedené v § 178a odst. 1 TŘ.²¹⁰ Důvodová zpráva tedy hovoří o přeměně původně fakultativního mimořádného snížení trestu

---

²⁰⁹ Povaha (a závažnost) trestného činu je určena tzv. kritérii škodlivosti podle § 39 odst. 2 TZ. Jejich výčet je demonstrativní a jedná se zejména o význam chráněného zájmu, který byl trestným činem dotčen, způsob jeho provedení, jeho následky, okolnosti spáchání, osobu pachatele, míru jeho zavinění, pohnutku, záměr a cíl.

²¹⁰ Původní znění totiž pouze odkazovalo na „splnění podmínek dle jiného právního předpisu“, jímž se pochopitelně rozuměl TŘ.

odnětí svobody na obligatorní.²¹¹ Tato změna je obecně zdůvodňována snahou o posílení motivace potenciálního spolupracujícího obviněného. Jak zmiňuje i Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, před touto novelou bylo poměrně častým problémem státních zástupců to, že soudy nezřídka ukládaly trest znatelně přísnější, než bylo obžalobou navrhováno. Případy, kdy státní zástupce následně podával odvolání ve prospěch již odsouzeného spolupracujícího obviněného, nebyly ojedinělé.²¹² Soud totiž původně nemusel k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody vůbec přistoupit, a to i v případě, že spolupracující obviněný jinak splnil všechny zákonné podmínky vymezené v § 178a odst. 1 TŘ.

Ačkoliv tedy výše uvedená novela změnila právní konstrukci mimořádného snížení trestu odnětí svobody, není možné říci, že jakmile je obviněný za spolupracujícího označen, soud bez dalšího trest odnětí svobody mimořádně sníží. Vždy to byl a nadále i je nakonec soud, který rozhodne, zda stanovené podmínky podle § 178a odst. 1 TŘ byly skutečně naplněny a zda tedy spolupracující obviněný vůbec bude mít na takové dobrodiní nárok. Z výše uvedené změny však vyplývá, že není již nadále možné, aby soud osobě označené jako spolupracující obviněný i za splnění všech zákonných podmínek vyměřil trest odnětí svobody, který se bude pohybovat v rozmezí stanovené trestní sazby, byť i při její samé dolní hranici. Ve vztahu k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody spolupracujícímu obviněnému se nabízí jen dvě možnosti:

- a) soud s ohledem na splnění zákonných podmínek přistoupí k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody u pachatele, jenž byl jako spolupracující obviněný označen, nebo
- b) soud rozhodne, že zákonné podmínky splněny nebyly²¹³, čímž nepřistoupí k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody, ale uloží pachateli trest odnětí svobody v rámci stanovené trestní sazby.

Pokud by tedy soud přeci jen došel k závěru, že zákonné podmínky naplněny nebyly (tedy obviněný vlastně porušil své závazky) a trest odnětí svobody tudíž mimořádně snížen nebude, musí zároveň dojít i k tomu, že označení za spolupracujícího

---

²¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., s. 22-23.

²¹² Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství (17. 9. 2014, sp. zn. 114/2014), s. 8.

²¹³ Např. by mohlo jít o situaci, kdy by výpověď obviněného v přípravném řízení a řízení před soudem obsahovala zásadní rozpory a logicky tedy alespoň jedna z nich nesplňovala podmínku § 178a odst. 1 písm. a) TŘ (tj. nebyla úplná a pravdivá).

obviněného bude obžalovaný zbaven. Jeho spolupráci by však soud mohl v takovém případě posoudit alespoň jako polehčující okolnost. Jinými slovy není možné, aby soud osobě, která je stále nositelem označení spolupracující obviněný, vyměřil trest odnětí svobody v rozmezí stanovené trestní sazby. Zákon však nestanoví, kdo v řízení před soudem o ztrátě označení za spolupracujícího obviněného rozhoduje. Pokud by tak činil soud, nemělo by tomu tak být až v samotném rozsudku, nýbrž v samostatném rozhodnutí (usnesení), proti němuž by byla přípustná stížnost. Pouze za takové úpravy by bylo podle mého názoru fakticky garantováno, že k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody při splnění zákonných podmínek skutečně dojde.

4.2.2 Upuštění od potrestání

Možnost celkového uspuštění od potrestání představuje asi nejkontroverznější a nejrozporuplnější část celé úpravy institutu spolupracujícího obviněného a do TZ byla rovněž zavedena zákonem č. 193/2012 Sb. Tato novela vložila do § 178a TŘ úplně novou úpravu odstavce 2 (úprava výslechu obviněného státním zástupcem, jejíž podoba zůstala zachována, byla přesunuta do odstavce 3), stejně jako tak učinil u § 46 TZ, kde se úprava upuštění od potrestání rovněž nachází v odstavci 2.

Upuštění od potrestání znamená, že soud vynese výrok o vině pachatele, ale neuloží mu žádný trest. S ohledem na skutečnost, že trestní sankce se podle § 36 TZ dělí na tresty a ochranná opatření, nevylučuje se uložení alespoň ochranného opatření. Upuštění od potrestání je institut, který je projevem zásady humanity (§ 37 odst. 2 TZ), pomocné úlohy trestní represe (§ 12 odst. 2 TZ) a ekonomie trestního práva (§ 38 odst. 2 TZ). Jedná se o prostředek výchovného rázu, neboť vychází z myšlenky, že již samotné trestní stíhání obviněného, stejně jako projednání jeho případu před soudem a vyslovení viny, je z hlediska jeho nápravy i ochrany společnosti dostačující.²¹⁴

Navržení upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného je čistě na úvaze státního zástupce. Tento návrh státního zástupce činí v podávané obžalobě a zákon mu v této věci vymezuje jisté „mantinely“, kdy tento návrh učinit nemůže, stejně jako vymezuje kritéria, která musí při své úvaze, zda upuštění od potrestání vůbec navrhne, zohlednit. Upuštění od potrestání může státní zástupce navrhnout pouze za předpokladu,

---

²¹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.vydání.* Praha : C. H. Beck, 2013, s. 634.

že jsou kumulativně splněny tyto podmínky:

- a) obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl,
- b) obviněný se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl,
- c) obviněný nezpůsobil trestným činem, který spáchal, úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt,
- d) nejsou zde důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 TZ).

Státní zástupce musí zároveň takové označení považovat s ohledem na všechny okolnosti za nezbytné. Těmito demonstrativně vymezenými okolnostmi jsou:

- a) povaha trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal,
- b) míra, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny,
- c) význam výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy,
- d) osoba obviněného,
- e) okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

Odborná veřejnost zaujímá k možnosti upuštění od potrestání poměrně rozporuplný postoj. Proti upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného se vyjádřili např. Jelínek²¹⁵, Lichnovský²¹⁶ či Schramhauser²¹⁷. Jeho zastánci jsou naopak Vantuch²¹⁸, Bouda²¹⁹ či Trojáček²²⁰.

---

²¹⁵ JELÍNEK, J. Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*. 2012, roč. 45, č. 4, s. 255.

²¹⁶ LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 48, č. 4, s. 262.

²¹⁷ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. Zpřístupněno z Beck online.

²¹⁸ VANTUCH, P. Institut spolupracujícího obviněného a návrh na jeho novelizaci. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2011, roč. 15, č. 10, s. 8.

²¹⁹ BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti - obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 223.

²²⁰ TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 10.

Důvodová zpráva popisuje upuštění od potrestání jako obligatorní, což by ostatně mělo vyplývat už ze spojení „soud upustí od potrestání“.²²¹ Není však jasné, jak by soud postupoval, pokud by státní zástupce tento postup v obžalobě vůbec nenavrhl a obviněný přesto všechny podmínky pro tento postup splnil (tedy splnil kumulativně všechny podmínky podle § 178a odst. 1 a 2 TŘ a podal jak v řízení přípravném, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny). Jsem toho názoru, že bez návrhu státního zástupce v obžalobě by nedošlo k jednoznačnému naplnění podmínek § 178a odst. 2 TŘ, neboť by se dalo usuzovat, že státní zástupce takové označení nepovažoval z nějakého důvodu za nezbytné.

Otázku, zda skutečně byly naplněny podmínky podle § 178a odst. 1 a 2 TŘ a zda obviněný podal v přípravném řízení i řízení před soudem pravdivou a úplnou výpověď, posoudí vždy až soud. Ustanovení § 178a odst. 2 TŘ tedy pouze vymezuje okolnosti, za nichž státní zástupce upuštění od potrestání vůbec nemůže ani navrhnout. Nabízí se však otázka, jaký by byl postup v případě, kdy by státní zástupce tento návrh na základě doposud dostupných informací v obžalobě učinil, ale v řízení před soudem se nakonec ukázalo, že obviněný podmínky podle § 178a odst. 2 TŘ nadále nesplňuje. Všechny tyto podmínky jsou však vymezeny takovým způsobem, že si neumím představit situaci, kdy by i po tomto zjištění soud došel k závěru, že obviněný i tak splnil podmínky podle § 178a odst. 1 TŘ, zejména pak podmínku podání úplné a pravdivé výpovědi v řízení přípravném a řízení před soudem. Jinými slovy, pokud by až v řízení před soudem vyšlo najevo, že kterákoliv z podmínek podle § 178a odst. 2 TŘ není splněna, pravděpodobně by soud současně učinil i závěr o tom, že obviněný svou účast na trestném činu bagatelizoval či některé skutečnosti vědomě zapřel, čímž by zřejmě porušil svůj závazek k podání pravdivé a úplné výpovědi, v důsledku čehož by měl své označení v souladu s § 178a odst. 3 TŘ pozbýt. Tím by bylo i vyloučeno mu jakékoliv dobrodiní související s instutem spolupracujícího obviněného přiznat. Je proto velmi nepravděpodobné, aby došlo k situaci, kdy by státní zástupce navrhl upuštění od potrestání, ale soud k tomuto postupu pro nesplnění podmínek vymezených v § 178a odst. 2 TŘ odmítl přistoupit, ale zároveň spolupracujícímu obviněnému „alespoň“ trest

---

²²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., s. 15.

odnětí svobody mimořádně snížil, neboť splnil podmínky podle § 178a odst. 1 TR.

Z dostupných zdrojů mi bohužel není známo, jak často soudy v případech spolupracujících obviněných přistupují k upuštění od potrestání (či zda se tak již stalo).²²² Ačkoliv předpokládám, že k upuštění od potrestání se přistoupí zcela výjimečně a v případech, kdy bude spolupracující obviněný stíhán pro spáchání zvlášť závažného zločinu, se bude spíše přisputovat k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody, nepovažují upuštění od potrestání (ve smyslu neuložení vůbec žádného trestu) v případě zločinů a zejména zvlášť závažných zločinů za správné. V těchto případech si totiž lze jen těžko představit, že by institut upuštění od potrestání naplňoval své předpokládané zásady, tedy zásadu humanity, zásadu subsidiarity trestní represe či zásadu přiměřenosti trestní sankce. Tyto zásady ukládání trestních sankcí jsou podle mého názoru při upuštění od potrestání pachatele, zejména pak pokud se dopustil zvlášť závažného zločinu, naopak porušovány. V takových případech by stát neměl zcela rezignovat na potrestání pachatelů a neměl by převážít zájem na odhalení organizované kriminality nad zájmem na jejím přiměřeném postihu. Institut mimořádného snížení trestu odnětí svobody, který je nyní obligatorní, bych považovala za dostačující výhodu a upuštění od potrestání bych si dokázala představit pouze v případě, kdy je spolupracující obviněný stíhán pro přečin je smyslu § 14 odst. 2 TZ.²²³ Ostatně i Mezinárodní společnost pro trestní právo zaujímá stanovisko, že garance beztrestnosti pachatelům závažné trestné činnosti a členům organizovaných zločineckých skupin není žádoucí.²²⁴

Ačkoliv ustanovení § 46 odst. 2 TZ připouští, aby od potrestání spolupracujícího obviněného bylo upuštěno i podmíněně a byla mu tak stanovena zkušební doba a uložení

---

²²² V médiích se lze setkat s referencemi na kauzu z června 2014, která se týkala padělatelů osobních dokladů a která je popisována jako vůbec první případ, kdy došlo k upuštění od potrestání. Viz Spolupracující obviněný poprvé nedostal u soudu trest. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/356923-spolupracujici-obvineny-poprve-nedostal-u-soudu-trest.html> Dle informací v článku mělo spolupracujícímu obviněnému hrozit více než 10 let trestu odnětí svobody. V tomto článku, který cituje břeclavského státního zástupce Tomáše Foldynu, se však zmiňuje, že spolupracujícímu obviněnému byl uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Jak však bylo v textu této diplomové práce výše zmíněno, podstata upuštění od potrestání spočívá v tom, že soud sice v rozsudku konstatuje vinu pachatele, ale nedojde k uložení jakéhokoliv trestu. Výše uvedená kauza tak nemůže být chápána jako první případ úplného upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného, ale zřejmě jde o první případ, kdy mu vůbec nebyl uložen trest odnětí svobody (a to ani nepodmíněný).

²²³ Tato úvaha však zároveň vychází z teze, že čin, k němuž se obviněný před svým označením za spolupracujícího doznal a pro který je stíhán, může být i „pouhým“ přečinem. Této problematice se více věnuji v podkapitole 4.1.2 této diplomové práce.

²²⁴ KARABEC, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 8, s. 224-231. Zpřístupněno z Beck online.

dohled podle § 48 TZ, takovou podobu hmotněprávních důsledků považují u pachatelů zločinů či zvláště závažných zločinů za příliš benevolentní. Alespoň nějaký trest by měl být vždy uložen. Mohl by jím být i trest domácího vězení podle § 60 TZ či trest obecně prospěšných prací podle § 62 TZ. Tyto dva tresty však nelze uložit pachateli zločinu a zvláště závažného zločinu, a proto by bylo žádoucí jejich právní úpravu modifikovat.

4.2.3 Výkon trestu odnětí svobody

Jedním z důvodů, proč je mnohdy obtížné obviněného přimět ke spolupráci, je jeho strach z odvety organizované (zločinecké) skupiny, jejíž kriminální činnost by napomáhal rozkrýt. Právní úprava připouští pouze možnost obviněnému poskytnout ochranu v průběhu trestního řízení.²²⁵ Pokud by proti obviněným bylo vedeno společné řízení ve smyslu § 20 odst. 1 TŘ (tak tomu bude zřejmě ve většině případů) a tito byli spolu se spolupracujícím obviněným ve výkonu vazby ve stejné vazební věznici, jeho ochranu by představoval § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, podle něhož se obvinění, vůči nimž je vedeno společné řízení, umisťují odděleně.

Zcela však chybí jakákoliv zákonná úprava, která by zaručila ochranu spolupracujícího obviněného při výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, resp. která by znemožnila, aby byl při jeho výkonu v kontaktu s ostatními odsouzenými, které usvědčil. Na tento nedostatek právní úpravy upozorňuje např. Vantuch²²⁶ či Springer²²⁷. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody upravuje v Hlavě IV odlišnosti výkonu trestu u některých skupin odsouzených. Podrobnou úpravu obsahuje i předpis č. 345/1999 Sb., vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. *De lege ferenda* by tedy bylo vhodné tuto úpravu doplnit o zvláštní režim výkonu trestu odnětí svobody pro spolupracujícího obviněného, který splnil podmínky § 178a odst. 1 TŘ a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Podstata této právní úpravy by měla spočívat v ukotvení odděleného výkonu trestu odnětí svobody od ostatních odsouzených v případě jeho nařízení ve stejné věznici.

---

²²⁵ Odborná veřejnost se však na tom, zda spolupracujícímu obviněnému tato ochrana může být poskytnuta, zcela neshoduje. Této problematice se více věnuji v podkapitole 4.1.4 této diplomové práce.

²²⁶ VANTUCH, P. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2012, roč. 16, č. 7-8, s. 19-29. Zpřístupněno ze systému ASPI.

²²⁷ SPRINGER, P. Korunní svědek v právní úpravě SRN a návrh nové úpravy v ČR. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 32.

Závěr

Institut spolupracujícího obviněného má své kořeny v právním systému common law. S ohledem na tuto skutečnost se jeho podoba a principy užívání v mnohém odlišují od jiných institutů, které jsou typické pro právní systém kontinentální. Je nesporné, že se jedná o výjimečný institut, který v několika směrech koliduje se základními zásadami trestního řízení. Zároveň však představuje cenný nástroj pro odhalení a usvědčení osob podílejících se na organizované kriminalitě, která v dnešní době představuje vážnou bezpečnostní hrozbu pro společnost a existenci demokratického právního státu, a to nejen v České republice. Z tohoto důvodu řada evropských států zejména v posledních třech desetiletích doplňuje svůj právní řád o instituty, jež by jim v jejich snahách o potlačení organizované kriminality byly nápomocné.

Úkolem zákonodárce tedy s ohledem na výše uvedené je, aby daná právní úprava představovala vhodnou rovnováhu mezi zájmem státu na potlačení organizované kriminality na straně jedné a zájmem na přiměřeném potrestání jejich pachatelů při současném zachování základních zásad trestního řízení na straně druhé. Je přitom zřejmé, že v případě institutů jako je spolupracující obviněný (dále např. i v případě institutu dohody o vině a trestu, institutu použití agenta apod.) nebude s ohledem na podstatu jejich aplikace ani dost dobře možné tyto základní zásady trestního řízení zcela bez výjimky dodržet. Základní zásady trestního řízení by však neměly působit jako rigidní a nepřekročitelná omezení budoucí právní úpravy, jíž zákonodárce reaguje na nové výzvy, kterým musí společnost a stát v dnešní době čelit. Pokud by snad základní zásady trestního řízení takovou úlohu plnily, nebylo by vůbec možné účinnou právní úpravu o nové a v mnohých směrech atypické instituty vůbec obohacovat. Na druhou stranu je však nutné, aby přejímání těchto institutů bylo jasně promyšlené ve smyslu celkové provázanosti na jiná ustanovení trestněprávních norem. Rozhodně by nemělo docházet k bezmyšlenkovitým a krátkozrakým zásahům do právní úpravy za účelem vidiny rychlého rozšíření užívání daného institutu, řešení důkazní nouze orgánů činných v trestním řízení či urychlení jeho průběhu.

Jsem toho názoru, že institut spolupracujícího obviněného představuje zcela legitimní nástroj boje s organizovanou kriminalitou. Nelze však říci, že by jeho účinná úprava nebyla z hlediska základních zásad ovládajících české trestní řízení poněkud problematická. Možný rozpor bych viděla zejména se zásadou zákazu sebeobviňování.

S ohledem na nově ukotvenou možnost celkového upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného bych účinné právní úpravě vytkla i rozpor s některými hmotněprávními zásadami trestního práva, zejména pak se zásadou subsidiarity trestní represe a v rovině ukládání trestů se zásadou přiměřenosti trestní sankce.

Účinná právní úprava má tedy celou řadu nedostatků, které popisuji a jejichž možné řešení navrhuji zejména v textu 3. a 4. části této diplomové práce. Nejpalcivější nedostatky právní úpravy, kterým by se budoucí právní kultivace tohoto institutu měla věnovat, bych shrnula do následujících bodů:

- 1) mělo by dojít k posílení záruk a jasnému ukotvení procesního postavení spolupracujícího obviněného,
- 2) mělo by dojít k upřesnění některých ustanovení, která činí účinnou právní úpravu nejasnou a matoucí,
- 3) neměla by být připuštěna možnost upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného, který spáchal zločin či zvláště závažný zločin,
- 4) měla by být přijata právní úprava ochrany spolupracujícího obviněného, jemuž byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody.

Ad bod 1): Spolupráce státního zástupce a spolupracujícího obviněného by měla být více formalizována. O označení obviněného za spolupracujícího, stejně jako o pozbytí takového označení, by se mělo rozhodovat formou usnesení, vůči němuž by byla přípustná stížnost. V zájmu zachování zásady zákazu sebeobviňování by právní úprava měla obsahovat ustanovení, podle něhož by se k doznání spolupracujícího obviněného a jeho oznámení státnímu zástupci ve věci kriminální činnosti organizované (zločinecké) skupiny nepřihlíželo, pokud by se snad státní zástupce nakonec rozhodl obviněného jako spolupracujícího neoznačit. Zároveň jsem toho názoru, že účinná právní úprava, podle níž lze status spolupracujícího obviněného udělit pouze státním zástupcem v jím podávané obžalobě, není efektivní a důvodná. Bylo by tedy vhodné, aby toto označení bylo možné získat i v řízení před soudem. Jistou úpravu by si rovněž zasloužily i podmínky pro získání daného označení, které by podle mého názoru měly být doplněny alespoň o závazek obviněného nahradit škodu či odčinit újmu, kterou spáchaným trestným činem poškozenému způsobil.

Ad bod 2): Účinná právní úprava institutu spolupracujícího obviněného obsahuje celou řadu výkladových nejasností. U těch, které shledávám za problematické, jsem se

zejména v textu 4. části této diplomové práce snažila o jejich podrobný rozbor a učinění závěru o jejich správném výkladu. S ohledem na skutečnost, že některé z těchto nejasností jsou v odborné literatuře spíše opomíjeny a neexistuje k nim relevantní judikatura, nejde a ani bohužel nemůže jít o výklad a závěry, které jsou zcela jednoznačné. Kupříkladu není zcela jasné, zda činem, k němuž se má obviněný v rámci podmínky podle § 178a odst. 1 písm. b) TŘ doznat, může být i „pouhý“ přečin ve smyslu § 14 odst. 2 TZ. Osobně zastávám tezi, že tomu tak může být, a důvody, které mě k tomuto závěru vedly, v textu práce zmiňuji. S ohledem na skutečnost, že se na správný výklad této podmínky pro označení obviněného za spolupracujícího váže několik dalších úvah o vhodné úpravě tohoto institutu, zejména pak v rovině ukládání trestu, bylo by žádoucí tuto výkladovou nejasnost odstranit.

Ad bod 3): Je zřejmé, že každá osoba hodnotí spravedlnost a přiměřenost trestních sankcí jinými měřítky. Mým osobním názorem ve věci úplného upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného, který se dopustil zločinu či (zejména) zvláště závažného zločinu, však je, že takový postup je v jasném rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe a zásadami ukládání trestních sankcí. Taková výjimka z hmotněprávních zásad trestního práva je z mého pohledu již za hranicemi výše zmiňovaného vyvažování protichůdných zájmů, které má institut spolupracujícího obviněného současně více či méně uspokojovat. Institut mimořádného snížení trestu odnětí svobody spolupracujícímu obviněnému, který splní všechny zákonné podmínky, je po novele z roku 2012 již konstruován jako obligatorní. Tuto úpravu považuji z hlediska dobrodiní, jež se obviněnému za jeho spolupráci může dostat, za dostatečnou. *De lege ferenda* bych tedy účinnou právní úpravu ve věci ukládání trestu zpřísnila. Spolupracujícímu obviněnému, který spáchal zločin či zvláště závažný zločin, by měl být vždy alespoň nějaký trest uložen. Tímto trestem by mohl být, a to ve zcela výjimečných případech, třeba i trest domácího vězení či obecně prospěšných prací, což však nyní účinná právní úprava umožňuje pouze v případech přečinů. Stát by v žádném případě neměl zcela rezignovat na zájem přiměřeného a spravedlivého potrestání ve jménu odhalení organizované kriminality.

Ad bod 4): Účinná právní úprava nepřipouští ochranu spolupracujícího obviněného v případě, kdy by mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Jedním ze znaků organizované kriminality však je tzv. zákon mlčenlivosti (*omerty*), za

jehož porušení neváhají její pachatelé, kteří by byli spolupracujícím obviněným usvědčení, sáhnout k různým odvetným opatřením, která by spolupracujícího obviněného mohla i ohrozit na životě. Za předpokladu, že by byli spolupracující obviněný a ostatní členové organizované (zločinecké) skupiny usmířeni do stejné věznice, by právní úprava výkonu trestu odnětí svobody měla pamatovat na vyloučení jakéhokoliv kontaktu mezi nimi.

Cílem této diplomové práce bylo kritické zhodnocení vybraných aspektů účinné právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného se zaměřením na její možný rozpor se základními zásadami trestního řízení. V diplomové práci jsem došla k závěru, že účinná úprava některé ze zásad trestního práva jako takového skutečně porušuje, a to v míře, jež není z hlediska vyvažování zájmů, kterým má být touto úpravou současně vyhověno, přijatelná. Tyto rozpory a úvahy *de lege ferenda* ve věci jejich odstranění byly popsány podrobněji ve stati této diplomové práce a shrnuty a zobecněny v jejím samotném závěru. Nezbývá tedy než doufat, že tyto vytčené nedostatky budou v zájmu maximální efektivity právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného do budoucna zohledněny, ať už ve formě novely příslušných zákonných ustanovení či v rámci připravované rekonstrukce trestního procesu v České republice.

Seznam použitých zkratek

- **ČR:** Česká republika
- **ESLP:** Evropský soud pro lidská práva
- **TŘ:** zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- **TZ:** zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **TOPO:** zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- **ZSVM:** zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Literatura

Citované právní předpisy

- předpis č. 23/1991 Sb., ústavní zákon, kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, dle znění účinného k 31. prosinci 2009
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby
- zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů
- zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony
- předpis č. 345/1999 Sb., vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

Citované návrhy zákonů

- Návrh právní úpravy institut korunního svědka zpracovaný Ministerstvem vnitra ČR, kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů. Text je dostupný v příloze sborníku Nad institutem korunního svědka a jeho možnostmi jeho využití v českém trestním právu – z pohledu praxe státního zástupce. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003, s. 89-93.

- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Sněmovní tisk č. 802/0. Návrh poslanců Radima Turka, Antonína Sedi, Břetislava Petra, Stanislava Křečka a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (korunní svědek). Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=0> [cit. 2016-03-02]
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Sněmovní tisk č. 746/0. Vládní návrh na vydání o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=0> [cit. 2016-03-02]
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2010. V. volební období Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., a zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, (zákon o protikorupčních opatřeních). Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=1015&CT1=0> [cit. 2016-03-02]

Citované důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0> [cit. 2016-02-27]
- Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0> [cit. 2016-02-27]
- Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0> [cit. 2016-02-27]

Citované mezinárodní dokumenty

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění pozdějších protokolů, publikována ve Sbírce zákonů České a Slovenské federativní republiky pod č. 209/1992 Sb.
- Rezoluce Rady EU č. 497Y0111(01) z 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu. Plné znění této rezoluce je k dispozici na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1450280229851&uri=CELEX:31997G0111> [cit. 16-12-2015]
- Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, vyhlášené ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 75/2013 Sb. m. s. Znění úmluvy je k dispozici na: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en [cit. 2016-01-11].

Monografie a učebnice

- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní - 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN: 978-80-87576-44-1.
- ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému.* Praha: Codex Bohemia, 1999. 403 s. ISBN 80-85963-89-2.
- U.S. DEPARTMENT OF STATE. *Outline of the U.S. Legal System.* New York: Global Publishing Solutions, 2004. 225 s.

Odborné články

- BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti - obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 218-224. ISSN 1210-9126.
- CEJP, M. Základní charakteristiky organizovaných zločineckých skupin na území České republiky za rok 2012. *Kriminalistika*. 2014, roč. 47, č. 2, s. 118-127. ISSN 1210-9150.

- COUFAROVÁ, B. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 82. ISSN 1210-6348. Zpřístupněno z Beck online.
- GŘIVNA, T. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 12, s. 317-322. ISSN 1213-5313. Zpřístupněno z Beck online.
- HERCZEG, J. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 1-2, s. 38-47. ISSN 1210-6348 . Zpřístupněno z Beck online.
- JELÍNEK, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 36-42. ISSN 1210-6348. Zpřístupněno z Beck online.
- JELÍNEK, J. Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*. 2012, roč. 45, č. 4, s. 241-257. ISSN 1210-9150.
- KARABEC, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 8, s. 224-231. ISSN 1213-5313.
- KRISTKOVÁ, A. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2014, č. 12, s. 4-13. ISSN 1211-2860. Zpřístupněno ze systému ASPI.
- LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 48, č. 4, s. 258-265. ISSN 1210-9150.
- NOVOTNÁ, J. Dvě úvahy o uplatnění principu legality inspirované trestněprávní úpravou spolkové republiky Německo. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 2, s. 34-45. ISSN 1210-6348. Zpřístupněno z Beck online.
- PARISI, F. Rent-seeking through litigation: adversarial and inquisitorial systems compared. *International Review of Law and Economics*. 2002, roč. 22, č. 2, s. 193-216. ISSN 0144-8188.
- PIPEK, J. Formální pojetí trestného činu a princip opportunity. *Trestněprávní revue*. 2004, č. 11, s. 309. ISSN 1213-5313. Zpřístupněno z Beck online.
- SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 11-17. ISSN 1213-5313. Zpřístupněno z Beck online.

- TAK, Peter J. P. Deals with Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 1997, roč. 5, č. 1, 2-26. ISSN 0928-9569.
- VANTUCH, P. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2012, roč. 16, č. 7-8, s. 19-29. ISSN 1211-2860. Zpřístupněno ze systému ASPI.
- VANTUCH, P. Institut spolupracujícího obviněného a návrh na jeho novelizaci. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*. 2011, roč.15, č. 10, s. 4-11. ISSN 1211-2860.
- VANTUCH, P. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 3, s. 77-82. ISSN 1213-5313.
- VONDRUŠKA, F. K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. *Právní rozhledy*. 2011, č. 13, s. 464. ISSN 1210-6410.

Příspěvky ve sbornících

- BRÁZDOVÁ, V. Nad institutem korunního svědka a jeho možnostmi jeho využití v českém trestním právu – z pohledu praxe státního zástupce. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
- FENYK, J. Zásada legality nebo oportunity v novém trestním řízení? In: Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 25-33. ISBN 978-80-210-5305-2.
- FILIPOVÁ, M. Dohoda o vině a trestu jako nový zvláštní způsob trestního řízení. In: Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1372-1398. ISBN 978-80-210-6319-8.
- GAJDIČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obvineného. In: Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1399-1423. ISBN 978-80-210-6319-8.

- GRŮVNA, T. Účinná lítost u korupčních trestních činů. In: Dny práva – 2011 – Days of Law, Korupce: trestněprávní, kriminologické a kriminalistické aspekty. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 56-63. ISBN 978-80-210-5916-0.
- KRATOCHVÍL, V. Ústavní a mezinárodněprávně smluvní aspekty institutu korunního svědka (poznámky z hlediska právního stavu po euronovele Ústavy). In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
- KRISTKOVÁ, A. Nové instituty inspirované common law v českém trestním řízení. In: Dny práva – 2012 – Days of Law, Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1514-1526. ISBN 978-80-210-6319-8.
- KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In: Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 105-114. ISBN 978-80-210-5305-2.
- MUSIL, J. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
- NETT, A. (2010). Spolupracující obviněný: přínosy a rizika nové právní úpravy. In: Dny práva – 2010 – Days of Law, Aktuální problémy rekodifikace českého trestního práva procesního, 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 115-127. ISBN 978-80-210-5305-2.
- PIPEK, J. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
- POLÁK, P. Institut korunního svědka z pohledu soudní praxe. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
- PÚRY, F. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka v českém trestním právu. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního

svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.

- RŮŽIČKA, M. Korunní svědek v České republice – ano či ne? In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
  - SPRINGER, P. Korunní svědek v právní úpravě SRN a návrh nové úpravy v ČR. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
  - ŠÁMAL, P. Nad institutem korunního svědka. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
- TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In: Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003. 93 s. ISBN 80-7082-982-6.

Komentáře k právním předpisům

- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. 820 s.
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012. 3614 s.
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7.vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 4700 s.

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 28. května 1976, sp. zn. 4 To 13/76
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. července 1985, sp. zn. 11 To 51/85
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13.března 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. prosince 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. června 2012, sp. zn. 5 Tdo 280/2012
- Rozhodnutí ESLP ve věci Atanasov v Bulgaria 73281/01 (2008)
- Rozhodnutí ESLP ve věci Antonius Cornelis Van Hulst v Netherlands 903/1999 (2004)

Internetové zdroje

- MATULA, Z. Je spolupracující obviněný udavač? *Epravo.cz* [online]. 2015, 2015-11-13 [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/efocus/je-spolupracujici-obvineny-udavac-98095.html>
- VÁLOVÁ, I. Prof. Pavel Šámal: Trestní řád je pro společnost, nikoli pro soudce a státní zástupce [online]. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2014/04/prof-pavel-samal-trestni-rad-je-pro-spolecnost-nikoli-pro-soudce-a-statni-zastupce/>
- VÁVRA, L. Spolupracující obviněný. *Pravniprostor.cz* [online]. 2015, 2015-11-13, 2015 [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/spolupracujici-obvineny>
- Salačová dostala podmínku a milionový peněžitý trest. *Česká televize* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1518110-salacova-dostala-podminku-a-milionovy-penezity-trest>
- Lihový král Březina půjde na 13 let za mříže. *Česká televize* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1640899-lihovy-kral-brezina-pujde-na-13-let-za-mrize>
- V Česku letos padl první rozsudek, který osvobodil spolupracujícího obviněného. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/institutu-spolupracujiciho-obvineneho-vyuzilo-v-cesku-uz-asi-50-lidi-jeden-se-vyhnul-vezeni--1388106
- Obviněnému poprvé spolupráce zkrátila trest [online]. 2011 [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1293237-obvinenemu-poprve-spoluprace-zkratila-trest>
- Spolupracující obviněný poprvé nedostal u soudu trest. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/356923-spolupracujici-obvineny-poprve-nedostal-u-soudu-trest.html>

Ostatní

- Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství (17. 9. 2014, sp. zn. 114/2014)

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je institut spolupracujícího obviněného, a to ve smyslu zaměření na jeho vztah k základním zásadám českého trestního řízení a kritického zhodnocení vybraných aspektů jeho účinné právní úpravy.

Právní úprava institutu spolupracujícího obviněného je účinná od ledna 2010. V TŘ je upravena v § 178a. TZ pak upravuje hmotněprávní důsledky s tímto označením spojené, které mohou spočívat především v mimořádném snížení trestu odnětí svobody či dokonce celkovém upuštění od potrestání.

Popisovaný institut slouží především jako cenný nástroj boje s organizovaným zločinem. Jeho původ lze hledat v právním systému common law, z něhož řada evropských států zejména v průběhu posledních třech desetiletí přebírá řadu prvků, které mají trestní řízení urychlit, pomoci v řešení nastalé důkazní nouze či napomoci v boji s organizovaným zločinem, který v současné době představuje významnou hrozbu pro společnost, ale i základy demokratického právního státu jako takového.

Přebírání institutů, které jsou jinak typické pro právní systém common law, s sebou však nese řadu úskalí, a to zejména z toho důvodu, že trestní řízení v kontinentálním právním systému staví na poměrně odlišných zásadách toto řízení ovládající. Právnímu systému common law je vlastní zásada oportunitity, zatímco kontinentálnímu právnímu systému zásada legality. Předložená diplomová práce dochází k závěru, že účinná úprava institutu spolupracujícího obviněného představuje zejména rozpor se zásadou zákazu sebeobviňování a její hmotněprávní úprava (resp. možnost celkového upuštění od potrestání) porušuje základní zásady ukládání trestů.

Předložená práce podrobně analyzuje jak procesněprávní, tak hmotněprávní ustanovení, jimiž se aplikace tohoto institutu řídí. Poukazuje zejména na problém nedostatečného úkotvení procesního postavení spolupracujícího obviněného a některé výkladové nejasnosti účinné úpravy. Předložená práce vyjadřuje negativní postoj k nově ukotvené možnosti celkového upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného. Tato diplomová práce zmiňuje i řadu úvah a návrhů *de lege ferenda*, jimiž by se budoucí právní úprava dle autorčina názoru měla do budoucna ubírat.

Abstract

This diploma thesis deals with the institute of Cooperating defendant. In particular, it focuses on its relation to the basic principles governing the Czech criminal proceedings, as well as selected aspects of its legal regulations.

The institute of cooperating defendant has been in legal force since January 2010. Its legal regulation may be found in the legal provision 178a of the Code of Criminal Procedure. The Criminal Code contains substantive legal provisions defining the consequences related to the attainment of the cooperating defendant designation. Such consequences especially include the exceptional reduction of the length of imprisonment or even complete waiver of any sort of punishment.

The institute is typically used as a tool to fight organized crime. The institute has its roots in the common law legal system from which a lot of European countries have been importing many other legal institutes, especially in the last three decades, to speed up criminal proceedings, help solve the lack of evidence and fight against organized crime which poses a threat to the society as well as the democratic state.

The import of legal institutes that are otherwise typical for the common law system, however, poses many obstacles, especially because the criminal proceedings of the continental legal system are based on quite different principles. While criminal proceedings in the common law system are based on the principle of opportunity, such proceedings in the continental system are governed by the principle of legality. This diploma thesis concludes that the legal regulations dealing with the institute of cooperating defendant particularly violate the principle *nemo tenetur se ipsum accusare* and its substantive legal regulations (i.e. the possibility of waiving punishment as a whole) violate basic principles related to criminal sentencing.

This diploma thesis also analyzes both legal regulations of the criminal proceedings, as well as substantive legal regulations that govern the application of the institute. In particular, it addresses the problem of unsatisfying procedural standing of the cooperating defendant, as well as certain unclarities regarding interpretation of some of its legal provisions. This diploma thesis also expresses the author's negative attitude toward the new possibility of waiving punishment of the cooperating defendant. The thesis also mentions a lot of thoughts and suggestions *de lege ferenda* which, according to the author, the future legal provisions should reflect upon.

Název práce v anglickém jazyce

Cooperating defendant

Klíčová slova, key words

spolupracující obviněný – cooperating defendant

organizovaný zločin – organized crime

základní zásady – basic principles

trestní proces – criminal proceedings

trestní právo – criminal law

Přílohy

Příloha č. 1 – Odpověď Nejvyššího státního zastupitelství na žádost o poskytnutí informací

Nejvyšší státní zastupitelství

660 55 Brno, Jezuitská 4
tel.: +420 542 512 111, fax : +420 542 512 227
e-mail: podatelna@nsz.brn.justice.cz
datová schránka: 5smaetu

1 SIN 13/2016 – 9

Brno 26. 2. 2016

Paní
Nikola Musilová

Žádost o poskytnutí informací

Vážená paní,

Nejvyšší státní zastupitelství Vám v příloze tohoto sdělení poskytuje informace odpovídající předmětu Vaší žádosti. Dovoluji si požádat, abyste v případě, že přiloženou analýzu ve Vaší práci použijete, uvedla přesně zdroj: Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství (Nejvyšší státní zastupitelství 17. 9. 2014, sp. zn. 1 SL 114/2014).

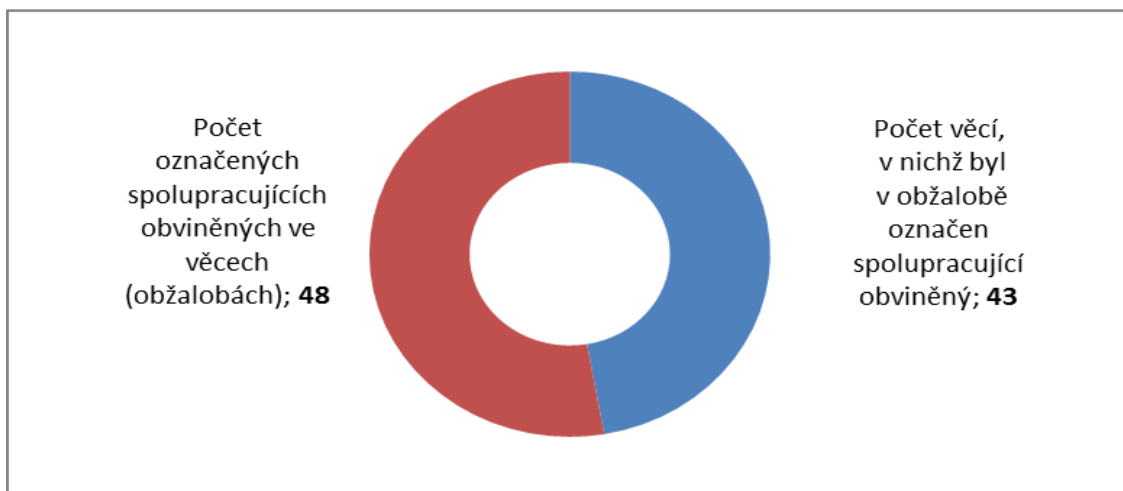
S pozdravem

Mgr. Jiří Pavlík
náměstek nejvyššího státního zástupce

Příloha:

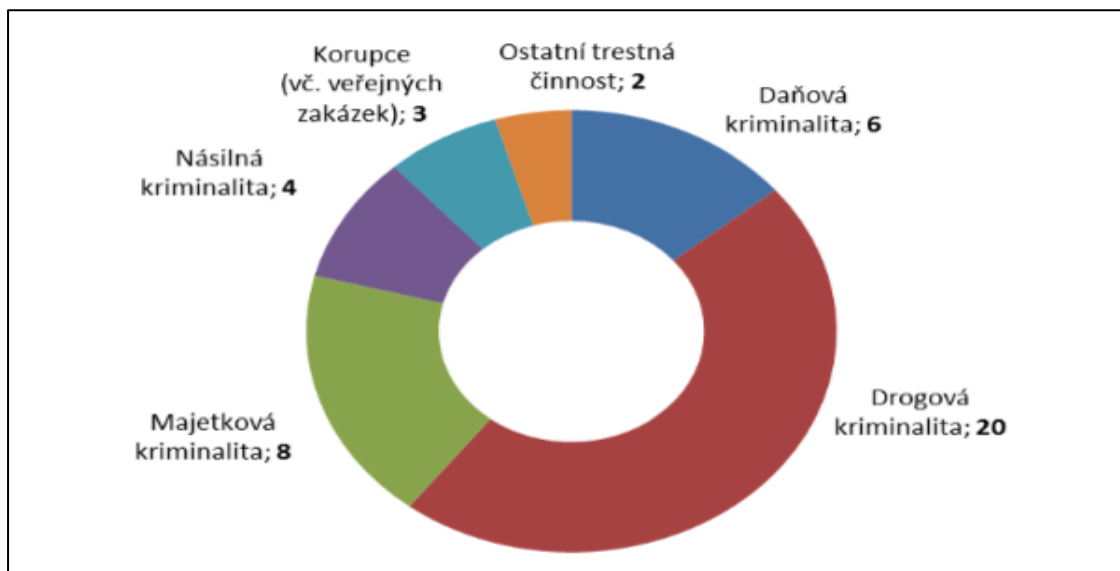
Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství (17. 9. 2014, sp. zn. 1 SL 114/2014)

Příloha č. 2 – Graf znázorňující četnost užití institutu spolupracujícího obviněného k srpnu 2014

Zdroj: Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství (17. 9. 2014, sp. zn. 114/2014), s. 4.

Příloha č. 3 – Graf znázorňující typ kriminality, v níž byl využit institut spolupracujícího obviněného k srpnu 2014

Zdroj: Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství (17. 9. 2014, sp. zn. 114/2014), s. 6.

Příloha č. 4 – Tabulka znázorňující kategorizaci trestných činů představujících tzv. drogovou kriminalitu

	Základní skutková podstata	Kvalifikovaná skutková podstata		
§ 283 TZ Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy	§ 283 odst. 1 TZ	§ 283 odst. 2 TZ	§ 283 odst. 3 TZ	§ 283 odst. 4 TZ
	Přečin	ZZZ ²²⁸	ZZZ	ZZZ
§ 284 TZ Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy	§ 284 odst. 1 a 2 TZ	§ 284 odst. 3 TZ	§ 284 odst. 4 TZ	
	Přečiny	Přečin	Zločin	
§ 285 TZ Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku	§ 285 odst. 1 a 2 TZ	§ 285 odst. 3 TZ	§ 285 odst. 4 TZ	
	Přečiny	Přečin	Přečin	
§ 286 TZ Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy	§ 286 odst. 1 TZ	§ 286 odst. 2 TZ		
	Přečin	ZZZ		
§ 287 TZ Šíření toxikomanie	§ 287 odst. 1 TZ	§ 287 odst. 2 TZ	§ 287 odst. 3 TZ	
	Přečin	Přečin	Zločin	

²²⁸ Pro účely této tabulky zkratka „ZZZ“ znamená zvlášť závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 TZ.